

'Forskruet excellence'

Forskningspolitikere, forvaltere og medier forvrider, og det medvirkede til Penkows fup

KUs internationale udredningsudvalg om Penkowa gennemgik 79 artikler og fandt heraf 15 artikler med mistanker om "potentiel videnskabelig uredelighed". Alle disse artikler er fra Penkows tidlige forskerkarriere 1998-2004, perioden hvor hun først fik afvist en doktorafhandling for senere at få en revideret udgave antaget. Det peger på et særligt problem i forskerkarrieren.

Men også den måde, systemet promoverede sig og Penkowa på, er et problem. Det bedst danske eksempel på det var, da Penkowa fik EliteForsk-prisen i 2009 (se foto).

Penkowa-sagen er højst usædvanlig, forklarer **den østrigske udredningsformand, professor Hans Lassmann** om det klima, som har pacet og motiveret Penkowa.

Forskningspolitikeres og bureaukraters fokus mangler proportioner. Der sker en forvriddning af forskersystemet, når politikere og medier spiller med:

"Der er et fuldstændig forskruet fokus på

'excellence'. Politikere kræver det af forskerne for at retfærdiggøre bevillinger, og medier vil kun omtale det, men hvad er 'excellence' i virkeligheden? Sandheden er at begrebet er yderst skadeligt for forståelse af forskning, for det er meget mere hensigtsmæssigt at tale om god og dårlig forskning. Forskning er nemlig små skridt fremad; en systematisk og grundlig indsats over længere tid, som først belønnes over tid".

"Forskning er yderst sjældent enkeltpræstationer eller hurtige opdagelser. Det er heller ikke forskningsgennembrud – hvor mange gange har vi ikke hørt forskere blæse sensationer ud om, at de har løst kræftens eller Alzheimers gåde? Excellence-kravet kommer i den forstand til at føre til overvurdering af resultater og til urealistiske præstationskrav – et systemproblem, som kan have motiveret forskere som Penkowa", forklarer Lassmann.

Se INTERVIEW s. 14

Akademikere scorer kassen 3
- med dobbelt så stor livsindkomst som ufaglærte

TEMA: Semesterstart
KU: Færre lærere
- til flere studerende er vilkåret på flere fag

Høje adgangskvotienter 6
- giver kloge hoveder, som det er en fornøjelse af undervise

Åben adgang 8
For AAUs rektor er det et oplysningsprojekt, men på flere studier har man nået en grænse

AAU: 'Et udkantsuni'? 10
- lyder spørgsmålet til rektor, tilflytteren og institutlederen

26 DTU-forskere flygtede 12
- til AAU. Men DTU-rektoren vil ikke forholde sig til deres kritiske redegørelse

UVVU udfordres af Nyborg 16
Kan og tør UVVU dømme psykologiprofessoren? En test på, hvor potent UVVU er

'Luk UVVU' 18
- hvis man ikke vil give udvalget et bredere kommissorium, der også skal kunne påtale brud på 'god praksis'

'Undervisningsbaseret forskning22'
Når de studerende og lærerne inspirerer hinanden

Konferencen – uden pli 26
Når oplægsholdere ikke holder tiden. Eller keynote-speakeren er arrogant.

ESSAY

Er mange studerende lykkelige?

Disse dage glæder politikerne sig over rekordoptag på universiteterne. Også universitetsledelserne udtrykker glæde og forsikrer om, at deres universitet selvfølgelig er klar til at give alle de optagne god undervisning på højt niveau. Længere nede i systemet blandes glæden dog med bekymring over, om der nu er plads til de mange nye studerende? Og om der nu er penge og lærere, så vi ikke mødes af kritik for ikke at udbyde undervisning nok til de studerende?

Og de ansattes bekymring er ikke ubegrundet: FORSKERundersøgelsen 2012 fortæller, at de ansatte allerede føler sig stressede og mener, at der er for få ressourcer til at opfylde alle forpligtelserne - undervisning, forskning, administration og formidling - så arbejdsugen i gennemsnit er 46-50 timer.

Der er dog nogle blokeringer for en hurtig løsning af problemet. Et væsentligt problem er finansieringen. De studerende kræver undervisning fra dag et, men universiteterne får først deres penge efter de første eksaminer er bestået. De studerende studerer altså på kredit indtil de første eksaminer er overstået.

Da politikerne kræver den samme høje faglige standard lige fra studiestart, er det andet end rimeligt at universiteterne får dækket de nødvendige omkostninger fra starten. Der må således indføres et "optagelsestaxameter", som udløses, så snart man kender optagelsestallene.

Det ville også være oplagt at bygge nye undervisningsfaciliteter.

Et andet problem er, at universiteterne for få år siden fyrede et stort antal universitetslærere på baggrund af et enkelt års nedgang

i studenteroptag. De undervisere mangler man nu.

Det tredje problem er, at selvom der er mange arbejdsløse akademikere lige nu, så har de færreste af dem undervisnings erfaring og kan derfor ikke direkte gå ind i undervisningen. Det kræver supervision fra erfarne undervisere - men det var netop i høj grad de erfarne undervisere, ledelserne fyrede for et par år siden.

“Om der nu er penge og lærere, så vi ikke mødes af kritik for ikke at udbyde undervisning nok til de studerende?”

En løsning kunne selvfølgelig være at lade de allerede ansatte undervise noget mere eller på andre tidspunkter end normalt. FORSKERundersøgelsen viser imidlertid, at universitetslærere allerede arbejder gratis mange timer om ugen - ud over samfundets normalarbejdstid på 37 timer. Mange oplever, at undervisningsbelastningen går ud over deres forskningsforpligtelser.

Derfor: Universiteterne kommer ikke udenom at ansætte flere undervisere. Det burde ikke være vanskeligt, da dimittend-arbejdsledigheden i mange år ikke har været højere.

Men undviserne må nødvendigvis være adjunkter, lektorer og professorer - således at universiteterne ikke kan kritiseres for at

udbyde for lidt "forskningsbaseret undervisning" - det særlige ved uni'er..

Det er selvfølgelig uheldigt, at universiteterne nu bliver nødt til at ansætte kort tid efter, at der har været fyringsrunder. En sådan "stop and go" ansættelsespolitik er ødelæggende for kontinuiteten i undervisningen og virker ikke som et attraktivt arbejdsmiljø for for dygtige forskere/undervisere. Det skaber også et ry for dårlig personalepolitik, at der mange steder blev ansat mange forskere i tidsbegrænsede post.doc. stillinger - samtidig med, at man fyrede fastansatte lektorer og professorer. Ledelsernes langtidspanlægning må blive mere professionel, så fx hovsa-fyringer undgås. Og indlejring af eksternt finansierede forskningsprojekter må blive bedre, så det kaster undervisning af sig på kort og længere sigt.

Men regeringen har en forpligtigelse til at skabe betingelser, der muliggør en sådan langtidspanlægning. Politikerne, der kræver større optag, fleksibilitet for de studerende samtidig med, at de helst vil have stort optag, dvs. at adgangsbegrænsninger fjernes m.m. Alle disse krav gør en effektiv langtidspanlægning vanskeliggere.

Vi er derfor meget spændte på regeringens finanslovs-forslag. De fremførte problemer peger på, at såvel ledelser som ansatte på universiteterne kan kræve, at regeringen

- dels afsætter flere midler til undervisningen på universiteterne, og

- dels laver flerårige-aftaler (fx 4-årige) for finansieringen af universiteterne (fx 4-årige), så universiteterne kan planlægge mere end et par måneder frem.

Akademikere scorer kassen i livsindkomst

- dog er variationen stor mellem læger og økonomer på den ene side og arkitekter på den anden

Selv om den økonomiske krise har gjort det svært for dimittender at få fodfæste på arbejdsmarkedet, så er det nu et nationaløkonomisk faktum, at uddannelse betaler sig for den enkelte, for samfundet og for statskassen:

Uddannelse gør det lettere at få fast arbejde og højere løn. Og samfundets velstand vokser med op til 10 mio. kr., hver gang en person gennemfører en uddannelse. For staten betyder højere uddannelse nemlig også mindre overførselsudgifter og højere skattebetalinger sammenlignet med en ufaglært.

Det fremgår af en analyse, som **senioranalytiker Mie Dalskov Pihl** har lavet for AE-Rådet: "Enorme gevinster af uddannelse".

Hendes konklusion om, at der både er samfundsmæssige og personlige gevinster ved uddannelse, er et argument for, at regeringer bør prioritere uddannelse rigtig højt. Og så modsiger den nationaløkonoms og højre-tænkertanken CEPOS' dogmer om, at uddannelse ikke kan betale sig på grund af relativ stor lighed i lønstruktur i Danmark, dvs. at der er *for lille* forskel i indtægt mellem faggrupper til at skabe social dynamik.

Livsværditilvækst

Samfundets gevinst ved uddannelse måles i "livsværditilvækst" (personlig livsindkomst minus uddannelsesomkostninger). Analysen viser, at en ufaglært har en livsværditilvækst på 10 mio. Herefter vokser tilvæksten så med uddannelsesniveau – hvor det også samfundøkonomisk indgår, at skattebetalinger vokser i takt med tilvæksten.

Statistikken noterer, at erhvervsuddannelser (fx tømrer) har en tilvækst med faktor 14,3 og mellemlange uddannelser som folkeskolelærere og sygeplejersker 17,3.

Heroverfor står uni-uddannelser med en samfundsvilvækst på 25,5. Der er dog stor variation på de lange videregående: Læger skaber faktor 38. Økonomer og jurister 30-33. Psykologer 19. Og de samlede skattebetalinger vokser tilsvarende. Men der er dog stor forskel mellem akademikergrupperne. Uddannelsen som arkitekt indebærer stor jobmæssig usikkerhed og ligger lavt målt på indkomst.

Konklusionen er det nationaløkonomiske bevis på, at der er et stort "afkast af uddannelse", så gevinsten ved en videregående uddannelse er (gennemsnitligt) ca. 20 mio. – dvs. over 100 pct. i forhold til en ufaglært.

Disponibel livsindkomst og privatøkonomisk afkast af uddannelse (18-80 år, 2012-priser)

	Mio. kr.
Ufaglærte	10,9
Erhvervsudd. i alt	12,5
Elektrikere, el-montører m.m.	14,3
Tømrere m.m.	12,6
Salgsassistenter m.m.	12,2
Korte vid. udd. i alt	13,9
Datamatikere m.m.	14,9
El-installatører m.m.	14,8
Laboranter	12,7
Mellemlange vid. udd. i alt	15,0
Folkeskolelærere	15,1
Journalister, bibliotekarer m.m.	15,3
Maskinmestre, officerer m.m.	18,5
Lange vid. udd. i alt	19,9
Civilingeniører	20,8
Økonomer, civiløkonomer m.m.	23,2
Jurister, politologer m.m.	22,4
Sociologer, psykologer m.m.	16,3
Læger	28,1
Arkitekter	15,4

Personlig livsindkomst: Akademikere scorer kassen

På den personlige disponible livsindkomst viser der sig også store fordele ved at uddanne sig. En ufaglært tjener samlet 11 mio. Tømreren 12,5, folkeskolelæreren 15, den uni-uddannede 20 mio. (igen stor variation mellem lægens 28 mio, juristens 22 og psykologens 16).

Analysen peger på, at en uni-uddannet (gennemsnitligt) allerede som 36-årig har overhalet den jævnaldrende ufaglærte i livsindkomst – dog helt afhængigt af, om man

har taget en af de akademiske uddannelser med stort afkast.

En tidligere undersøgelse (AE-data 2002) pegede på, at tømreren overhales som ca. 42-årig. I det regnestykke er medregnet, at den ufaglærte tjener penge i en periode, hvor den studerende er under uddannelse og har (samme) indkomst.

Kilde: SAMFUNDSØKONOMENs tema-nummer om uddannelse, maj 2012.

Katedertimer

Uni'er kritiseres for at levere for lidt undervisning. Mange uni-lærere er faktisk enige heri: 'Men manglen skyldes ikke uvilje, derimod pressede ressourcer

Med mellemrum kritiseres især humanistiske og samfundsvidenskabelige fag i pressen for, at studerende får for lidt undervisning eller for sjældent personligt undervises af en uni-lærer. For lidt og for uvidenskabelig undervisning, lyder konklusionen fra Rigsrevisionen i et udkast til beretning, som POLITIKEN kom i besiddelse af.

De studerende på humaniora og samfundsfag får for få timer, og for meget af undervisningen varetages ikke af forskere. Konsekvensen er deltidsstudier og uddannelser, der ikke lever op til universitetslovens krav om, at undervisningen skal være baseret på forskning: "Universiteterne styrer generelt hverken strategisk eller økonomisk efter at sikre de studerende et minimum af forskningsbaseret undervisning".

Beretningen kritiserer, at der fra 2010 skete en taksameter-forhøjelse på hum/samf med det formål, at der skulle komme mere og bedre undervisning. Men på hum er det ugentlige timetal 8 timer på BA-niveau og 5 på kandidatniveau.

Og oven i kritiserer Rigsrevisionen, at på nogle uddannelser bliver kun en tredjedel af undervisningen leveret af en forsker ("forskning-baseret" undervisning). Det er langt dårligere vilkår, end studerende på teknik og nat' bydes.

Hum og samf-lærere:

For få timer = for lave bevillinger

FORSKERundersøgelsen 2012 spurgte uni-lærerne til deres oplevelse af undervisningsens rolle.

Og den viser, at der faktisk er en overraskende stor andel af uni-lærerne – nemlig 25 pct. – som oplever, at det er berettiget, når pressen/politikerne kritiserer universiteterne for at levere for lidt "konfrontationsundervisning". Der er dog mange flere (50 pct.), som mener, at politikeres eller embedsmænds kritik er uberettiget (mens 25 pct. igen ikke har nogen mening om det).

Manglen skyldes ikke uvilje fra lærerne, men pressede ressourcer. Problemet er økonomisk. Hum og samf er de hovedområder, som er hårdest presset af mange studerende og lave taksametre. Og her oplever halvdelen af lærerne ifølge FORSKERundersøgelsen, at for få konfrontationstimer skyldes dårlige

bevillinger. (Blandt nat-lærerne, hvor undervisningspresset ikke er så stort, er det til sammenligning kun en fjerdedel, som mener at problemet er økonomisk).

'Mine kolleger er ikke dovne

Lærerne giver også udtryk for, at årsagen til manglende undervisning ikke er uvilje eller kollegers dovenskab. Halvdelen giver nemlig udtryk for, at de mener, at de selv og deres kolleger underviser nok. Hver femte giver dog udtryk for kollegial mistillid, når de anfører, at "det er et problem, at mange af mine kollegaer ikke underviser nok".

Også på et andet område er lærerne faktisk solidariske med deres kolleger. Mens mange for 10-20 år siden mente, at der var relativt mange "nulforskere" blandt deres kolleger, så er det kun 10 pct. som mener dette om deres kolleger i dag. (Og størst mistro til kollegernes kvalifikationer er der på det tekniske område).

Hver sjette har fået undervisningspålæg

Hver tredje uni-lærer har inden for de sidste to år modtaget pålæg mindst en gang fra deres institutleder, mens to tredjedele ikke har fået noget pålæg.

Hver sjette uni-lærer har groft sagt modtaget udtrykkeligt pålæg om undervisning. Halvdelen af alle pålæg handler nemlig om

undervisningspålæg, og det er suverænt det område, som hyppigst afføder pålæg (andre typer pålæg er sjældnere, som fx at forske på et bestemt felt (12 pct.), at holde sig inden for et snævrere strategisk felt (11 pct.), at udføre af myndighedsopgaver (16 pct.), at ansøge om eksterne midler (28 pct.) mm.)

Hum og samf oplever størst u-belastning

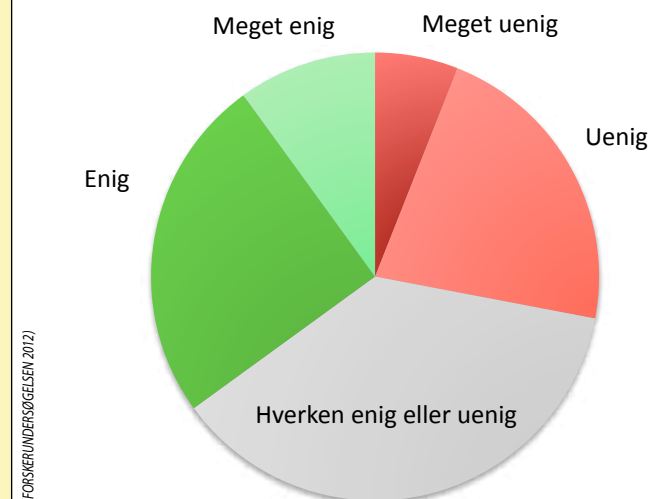
FORSKERundersøgelsen peger dog også på, at der er forskel i undervisningsbelastningen mellem hovedområderne. Det er markant, at knap 40 pct. af uni-lærerne på hum og samf mener, at deres undervisningsbelastning går ud over opfyldelsen af deres øvrige arbejdsforpligtelser, men kun knap 25 pct. blandt de naturvidenskabelige lærere oplever det samme.

Det er omvendt også sådan at knap 40 pct. af humanisterne og samf-folket mener, at undervisningsbelastningen ikke går ud over deres øvrige arbejdsforpligtelser, mens det er 50 pct. af nat-folket (mens ca. 25 pct. mener hverken/eller).

De forskellige belastningsoplevelser svarer meget godt overens med stud/lærer-ratioen, idet hum/samf optager mange studerende. Og så er deres undervisningstaxametre pr. studerende (30.800 kr. i 2012) mod nat's 45.500 kr. også noget mindre.

jø

'Af økonomiske årsager er antallet af konfrontationstimer for lille - svar fra professorer og lektorer

KU: Færre lærere til flere studerende

TEMA: SEMESTERSTART

Antallet af studerende stiger og antallet af undervisere følger med. Dog ikke på store fagområder på KU, hvor det går den modsatte vej

For tredje år i træk er rekordmange studerende blevet optaget på landets universiteter. I år bliver tæt på 30.000 studerende optaget, og samtlige af landets universiteter kan melde om større optag end sidste år. De voksende studentertal stiller krav om flere undervisningskræfter, og antallet af universitetslærere er da også vokset jævnt over de seneste år.

Men et sted har lærer-kapaciteten ikke fulgt med studenterudviklingen. KU har ganske vist flere VIP-årsværk end nogen sinde, men ser man på, hvor mange af disse, der bruges på undervisning, er der tale om en markant tilbagegang. Således stod undervisningen på KU i 2010 for et forbrug på 967 årsværk, men i 2011 var det faldet til 887 årsværk.

Det står i skærende kontrast til et optag, der på KU er steget jævnt fra 2008, hvor man optog 5175, til i år hvor man har optaget tæt på 7.300.

Kontrasten er også tydelig i forhold til andre danske universiteter, for eksempel Århus, hvor antallet af undervisnings-årsværk fra 2010 til 2011 steg med næsten 100, eller Aalborg hvor stigningen var næsten 200 årsværk.

“

Vi får at vide, at vi skal forsøge afholde os fra de undervisningstunge kurser, og det er først og fremmest laboratorie-, felt- og øvelses-baseret undervisning

Lektor Michael Olesen

Færre øvelser

Fordelt på områder er det største fald i undervisningsressourcerne sket på 'Teknik og Naturvidenskab'. Her faldt antallet af undervisnings-årsværk sidste år fra 471 til 424. Og det kan godt mærkes, fortæller lektor **Michael Olesen, TR-suppleant ved Biologi**. Her var man i begyndelsen af 2010 igennem en større fyringsrunde, og siden er der ikke blevet tilført flere lærerkræfter, selvom studie-optaget har ligget stabilt omkring de maksimale 235 studerende.

Måden, man håndterer dette, er ved at være mere effektive omkring sin undervisning – forstået på den måde, at man

tilrettelægger undervisningen, så den kræver så få lærerkræfter som muligt.

”Vi får at vide, at vi skal forsøge afholde os fra de undervisningstunge kurser, og det er først og fremmest laboratorie-, felt- og øvelses-baseret undervisning. Ved forelæsninger kan man til gengæld klare en hel bunke studerende, uden at skulle levere større indsatser. Det er ikke et dekret, vi har fået, men det er den uundgåelige effekt af, at man har skåret rammebetingelserne for undervisningen ned til sokkeholderne,” siger Michael Olesen.

Fyringsbegrundelse: Undervisere

Ligesom det gælder for hele KU, er antallet af forskningsårsværk på naturvidenskabsområdet steget, mens det er gået den anden vej med undervisningen. Den prioritering kunne Michael Olesen tydeligt mærke ved fyringsrunden i 2010: “Når folk blev afskediget var fyringsbegrundelsen, at de ikke var så forskningstunge. Men det hang jo sammen med, at de brugte deres tid på undervisning”.

Så selvom undervisningen på papiret er blevet effektiviseret og altså nu sker med færre lærerressourcer, så mener han, at det er gået ud over uddannelseskvaliteten: “Set fra mit synspunkt har vi uddannet bedre biologer tidligere, hvor der var mere vægt på kurser, hvor folk får lov at arbejde, i stedet for at blive doceret. Det er klart, at kvaliteten er dalet.”

Humaniora:

De studerende kræver flere timer

Også på humaniora er student/lærer-ratioen blevet forværret. Problemet har sågar vakt politisk opsigt i forbindelse med studerende, der har krævet flere konfrontationstimer, og dekanen har været nødt til at garantere et vist undervisningsminimum. Løsningen er præcis som på nat: effektivisering af undervisningen.

“Skal man pine flere timer ud af ressourcerne, så er der et svar: større hold. Så i den henseende er den øgede tilgang til studierne ikke et problem. Men problemet kommer så alligevel, når man skal eksaminere og rette opgaver,” fortæller lektor **Karsten Fledelius, TR ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling**.

Det er hans indtryk – uden at kende de seneste ansættelsestal – at der ikke er sket

Auditorie-undervisning i stedet for øvelser – det er løsningen på færre undervisnings-årsværk på KU.

en mærkbar forbedring af forholdet mellem studerende og undervisningsressourcerne.

“På mit institut føler vi os i høj grad presset med hensyn til at opretholde kvaliteten af undervisningen, udbuddet og med hensyn til både at varetage studieplanens krav og imødekomme de studerendes individuelle ønsker. Jeg synes, situationen er en stor udfordring for fakultetet og lærerstaben,” siger Karsten Fledelius.

KU-ledelsen: Mere ud af færre ressourcer

Hanne Harmsen, vicedirektør i Uddannelsesservice på KU, erkender, at tallene i statistikken taler deres tydelige sprog. Men hun tager dog også forbehold for, hvor meget det reelt fortæller om undervisningstilbuddet.

“Det er klart, at universiteterne har skullet spare, og det brokker vi os da også over. Om det går ud over de studerende eller ej – det er et spørgsmål om hvordan man gør det. Nedlægger du valgfag med få studerende til fordel for andre, så kan du måske få mere ud af færre ressourcer. Så det siger ikke nødvendigvis noget om dårligere undervisning. Men det er klart, at det er et faresignal.”

lah

Høje adgangskvotienter

Nogle studier kræver ekstremt høje karakterer – men hvordan er det at undervise de ekstra kloge hoveder?

”En ren gave for underviseren.”

Sådan beskriver **lektor Jens Gammelgaard** den opgave, det er at undervise på en uddannelse, hvor populariteten har banket adgangskvotienten helt derop, hvor kun klasesens klogeste hoveder får lov at være med.

Han er studieleder på CBS-uddannelsen International Business, der med en adgangskvotient på 11,5 havde årets næstmindste nåleje for optag af studerende. Og det kan mærkes på den gode måde, når auditoriepladserne er besat af lutter 12-tals studenter.

”Der er en helt anden interaktion, feedback og forståelse i undervisningen,” fortæller Gammelgaard.

På samme måde lyder det fra årets topscorer på adgangskvotient-ranglisten

– Molekylær Biomedicin på KU. ”Man mærker, at de er mere interesserede. De kan som regel bedre huske, hvad der står i bøgerne, og de gør brug af den viden til at stille lærere spørgsmål. Alle lærere synes, de er morsomme at undervise, for de vil jo gerne udfordres. Det er noget sjovere end med studerende, der bare sidder passivt og tager imod,” fortæller **studieleder Morten Johnsen**.

Dygtige piger skaber godt studiemiljø

Molekylær Biomedicin har et optag på 55, og langt de fleste er kvinder. Men skulle der være nogen fordomme omkring kedelige piger med høje gennemsnit, så kan de godt blive lagt på hylden, hævder Johnsen: ”Mange

tænker, at det bare er de der flittige piger, der lærer det hele udenad i gymnasiet. Men det er overhovedet ikke den slags kvinder, vi ser her. De er overordentlig ressourcestærke og socialt er de også meget dygtige. De har formået at skabe et rigtig godt studiemiljø med deres egen fodboldklub og alt muligt andet.”

Selvom adgangskvotienten er landets højeste, er antallet af ansøgere ikke spektakulært højt. For Morten Johnsen siger det noget om, at det ikke er en mode-uddannelse, men en uddannelse, hvor folk ved, hvad det er, de går ind til. Og det er med til at give et fokuseret og ambitiøst studiemiljø.

”Vi hører aldrig folk, der siger: åh, jeg troede det var noget helt andet. Dem, der læser Molekylær Biomedicin er alle helt skarpe på, at de vil forske i udviklingen af lægemidler. Når vi har åbent hus, gør vores studerende også meget ud af at fortælle gymnasiasterne, at det er en nørdet uddannelse – men nørdet på den gode måde.”

Høj adgangskvotient giver prestige

Det nørdede er imidlertid ikke et image, der klæber sig til International Business på CBS. Tværtimod er det en ganske bred kategori, der lugter af fremmede kulturer, udlandsrejser og høje lønninger. Og da det samtidig er et oplagt uddannelsesvalg for udenlandske studerende, giver det en naturlig stor søgning.

Søgningen var i år på 1058, og selvom man hævdede optaget fra 160 til 180 landede man altså stadig på en imponerende adgangskvotient på 11,5.

”Vi var den første engelsksprogede uddannelse på CBS, og det har været med til at give os en høj adgangskvotient fra starten. Og så bliver det lidt en selvforstærkende effekt – har man et højt snit fra gymnasiet, så vil man gerne bruge det til at komme ind der, hvor de andre ikke kan komme ind. Det bliver prestigefyldt i sig selv,” fortæller studieleder Gammelgaard.

Det betyder, at der kommer enkelte studerende ind, som nok er dygtige, men alligevel ikke er helt skarpe på, hvad uddannelsen egentlig går ud på. For eksempel kan det være en overraskelse for nogen, at studiet i så høj grad bygger på økonomi og matematik.

Ambitioner skal tøjles

Selvom alle kommer ind på studiet som

FORSKERUNDERSØGELSEN 2012

Dårligere studenter?

Undersøgelser af studenterkvaliteten er omdiskuterede, idet de ofte forbindes med ’forfaldsmyter’ om, at alting var bedre i gamle dage. Uanset sandheden heri er det et faktum, at mange uni-lærere har en noget blandet oplevelse af årets studenteroptag. Hver tredje lærer (33 pct.) på nat og teknik synes nemlig, at de nye studerendes faglige basiskvalifikationer ”er for ringe til at jeg kan gennemføre en undervisning på et tilfredsstillende fagligt niveau”.

Også på hum og samf findes den samme oplevelse, men her er andelen af de skeptiske noget mindre med 20-25 pct.

I gennemsnit blandt alle lærere er 28 pct. skeptiske, mens 36 pct. ikke er det og 37 pct. – herunder vid.ass. og post.doc.s uden undervisning er hverken enig eller uenig.

Forfaldsmyten bekræftes således i FORSKERundersøgelsen 2012, som i øvrigt også blev bekræftet i den tilsvarende undersøgelse 2009. Her fortalte 37 pct. af forskerne, at de oplevede, at de nye studerende på deres fagområde havde ”ringere basiskvalifikationer end for 10 år siden”. Det blev delvis kædet sammen med gymnasireformen, og

nogle forklarede dengang, at reformen ikke skulle give dårligere kvalifikationer, blot nogle andre.

’Instrumentel tilgang til studierne

Blandt uni-lærere er det en meget udbredt oplevelse, at nutidens studerende kommer til universitetet med en forventning om at ville vide, ’hvad vi skal kunne til eksamen og ikke mere ...’

Det afsløres, idet hele 65 pct. af lærerne oplever, at ”studenter har i stigende grad en instrumentel tilgang til deres studier”. Det er stort set samme resultat som ved parallelundersøgelsen i 2009, hvor andelen af de skeptiske dog var lidt mindre.

En anden indikator på lærernes vurdering af studenterkvaliteten er, om det er et problem, at de plagierer? Og her svarer 20 pct. af professorerne ja, mens 45 pct. svarer nej. Ved den tilsvarende undersøgelse i 2009 blev der spurgt principielt til plagiatsproblematikken: Og her svarede 24 pct. at det var ”et problem for kvaliteten og fagligheden, at de studerende plagierer (mens 24 pct. ikke mente, at det var et problem).

en gave

stjernegymnasiaster og familiens stolthed, er det imidlertid langt fra alle, der oplever, at stjernestunderne fortsætter på universitetet.

”Selvom man kommer med 11,5 i snit og var den bedste, så kommer man sammen med alle mulige andre, der også var den bedste. Lidt som at være til OL – man kommer som mester og bliver nummer 28,” fortæller CBS-studielederen.

Stort set alle studerende på studiet er meget ambitiøse, og derfor kan det give et lille knæk, når man går fra at være klassens suveræne ener til at ligge i den tunge fjerdedel. Ambitioner er godt og skal ikke pilles ud af de studerende. Men omvendt er det også noget, de skal lære at tøjle.

”De studerende sætter høje mål for sig selv. Det er positivt, men også en udfordring, fordi de lægger et stort pres på sig selv for at performe. Det har den implikation, at det bliver mere eksamens-fokuseret end lærings-fokuseret. Man må bare acceptere, at tingene kan være mere snørklede end den direkte vej. Det er også den virkelighed, man kommer til at møde, hvis man for eksempel skal ud og sælge et produkt på markedet.”

Kvotie-2 studerende er mere modne

Især i begyndelsen er der en særlig dobbelt-hed, man skal være opmærksom på omkring undervisningen af dygtige studerende. For selvom de er hurtige i pæren, så er faget fuldstændig nyt for dem. Det stiller et særligt krav til formen, mener Jens Gammelgaard.

”På den ene side må man starte helt forfra. På den anden side skal man passe på med traditionel undervisning, hvor man bare forklarer, hvad der står i bogen. Så står de af – det er for kedeligt. Underviseren må finde en balance med at forklare det enkle på avancerede måder. Det er en pædagogisk afvejning,” siger han.

Selvom Jens Gammelgaard og hans kolleger er glade for de dygtige studerende, så gør man samtidig meget ud af at have en høj andel af studerende på kvote 2-optag. I år var andelen så høj som 35 procent.

”Vi vil meget gerne have mange på kvote 2. Det giver mere modne studerende og bedre adgang for de internationale studerende.”

lah

Absurd: Karakteren 12,0 kan pumpes op

Studieleder Jens Gammelgaard er skeptisk over for det nuværende system, hvor de studerende kan hæve deres eksamenssnit, hvis de fx er hurtige studiestartere e.a.

”At danske studenter i dag kan hæve deres gennemsnit med bonus-justeringer har betydet, at andelen af udenlandske studerende er faldet fra 50 til 25 procent over nogle år. Men i kvote 2 kan vi selv indvirke på, hvem vi vil have ind,” siger han.

Omvendt ønsker Jens Gammelgaard heller ikke at skabe endnu mere pres på kvote 1-optaget. En adgangskvotient på 11,5 er trods alt rigeligt: ”Vi risikerer jo, at den kommer over 12. Og det vil være en absurd situation.”

Bonus-regler presser kvotienter i vejret

Top ti-listen for uddannelser med høje adgangskvotienter afslører det fællestræk, at kvotienterne er steget siden sidste år, selvom man optager lige så mange studerende eller flere. Presset på de mest eksklusive uddannelser er faktisk så stort, at flere af uddannelserne ville kunne sætte en adgangskvotient på 12 og stadig få studerende ind.

Det kan forklares med, at det eksamensgennemsnit med karakteren 12 som topkarakter kan ganges med en kvotient. Ikke fordi de bliver dygtigere, men fordi de bliver bedre til at udnytte reglerne for bonus-justering af karaktergennemsnittet.

Der er to måder, man i dag kan ”pumpe” sit eksamensgennemsnit. Den ene måde er at vælge flere fag på A-niveau, end den gymnasiale uddannelse kræver. Har man et ekstra A-fag, giver det en justering på 1,03, og har man to, giver det en justering på 1,06.

Udover det, får man en bonus-justering, hvis man starter på sin uddannelse senest to år efter man har taget studentereksamen.

Er man mønsterelev med et snit på 10 og med to ekstra A-niveauer, får man således ganget sit snit op til 10,6, og søger man på universitetet inden for to år, kan man yderligere gange det til 11,4.

Den mulighed er gymnasieeleverne blevet bedre til at udnytte. Andelen, der tog ekstra A-niveau fag steg således fra godt 12 procent i 2010 til godt 15 procent i 2011, og det gjorde, at det samlede studentereksamen-gennemsnit steg fra 6,9 til 7.

lah

Adgangskvotient-hitlisten 2012

Uddannelse	Universitet	Adgangskvotient	Optag
Molekylær Biomedicin	KU	11,7	55
International Business	CBS	11,5	180
Lægevidenskab	KU	10,9	563
Statskundskab	KU	10,9	264
Psykologi	KU	10,9	229
International Business and Politics	CBS	10,9	130
Antropologi	KU	10,9	101
Lægevidenskab	AAU	10,9	56
Retorik	KU	10,6	35

Kjærdsdams opl

Politikerne vil gerne have stort optag.

Og AAU-rector Kjærdsdam blokerer ikke med adgangsbegrænsning.

Men på nogle fag møder hans åbenhed modstand

Er der to, der er enige om kursen i dansk uddannelsespolitik, så må det være uddannelsesminister Morten Østergaard og AAU-rector Finn Kjærdsdam. Sidstnævnte melder sig i hvert fald helt klar til at løfte den målsætning, regeringen har opstillet, om at 25 procent af de kommende ungdomsårgange får en universitetsuddannelse. Så klar, at adgangskvotienter er så godt som bandlyst på universitetet. Kun 4 ud af 72 udbudte bacheloruddannelser har adgangsbegrænsning. For restens vedkommende er der reelt frit optag.

”Regering og folketing ønsker, at vi skal hæve uddannelsesniveaet så meget som muligt. Det vil vi gerne medvirke til, og det gør vi jo ikke ved at lave adgangsbegrænsninger. Det gør vi ved at sikre, at dem, der har forudsætningerne for at gå på universitetet, også får lov til det,” siger rektor Kjærdsdam.

Resultatet af denne ’åbne døres politik’ er markant. I år har Aalborg haft den største optagsstigning, ikke bare i procent, men også i absolutte tal. 657 er det samlede optag steget med, hvilket svarer til over 18 procent.

Fordoblet optag

Men optagsstigningerne fordeler sig skævt. På nogle uddannelser er der tale om voldsomme stigninger. HA(jur.)-studiet har således oplevet næsten en fordobling, da man sidste år optog 67 og i år 120. På socialrådgiveruddannelsen optog man sidste år godt 300 – i år er det næsten 300. Sådanne eksempler er der flere af.

Selvom Kjærdsdams ambition om uddannelse til alle, der kan og vil, møder sympati fra alle sider, så begynder skepsissen alligevel at brede sig. Når årgangen pludselig bliver dobbelt så stor, eller det der ligner, stiller det krav om større eller flere lokaler og flere lærerkræfter. Og den slags hænger ikke nødvendigvis på træerne.

”Der, jeg for alvor ser udfordringen,

er omkring opgavevejledning, for eksempel bachelor-afhandlingen. Der tror jeg på længere sigt, det kan blive en udfordring af vinde kvalificerede vejledere,” siger **Anders Ørgaard, institutleder på Institut for Jura**, der huser HR(jur.)-uddannelsen.

Med det høje lønniveau, der er for jurister, er det i forvejen helt umuligt at hente flere faste lærere til instituttet. Det ekstra høje optag må klares med deltids-VIP’ere, men selv disse kan være svære at hyre ind.

”I en by af Aalborgs størrelse er det bare begrænset, hvor mange D-VIP’ere man kan trække til,” siger han.

Problem: Svært at rekruttere undervisere

Sociologi-studiet oplevede sidste år en kraftig stigning i optagstallet, og i år er det så steget yderligere til 225 studerende. Og det betyder, at **studieleder Trond Belko Klausen** er nødt til at krydse fingre for, at en stor del falder fra ganske hurtigt.

”For at få vores lokalemæssige kabale til at gå op, så er vi helt afhængige af, at der bliver et frafald. Ellers har vi ikke plads. På første semester, hvor de er inde i byen, kan det lade sig gøre, men når de kommer ud på AAU, er der bare ikke lokaler til hold på mere end 150 personer. Der er utrolig svært, fordi vi også er i konkurrence med andre store uddannelser,” forklarer Trond Belko Klausen.

“

Så karakter som adgangsbegrænsning har en social slagside, og den vil vi gøre op med

Rektor Finn Kjærdsdam

Personalemæssigt er hans problem på en måde omvendt af jura – der er næsten ingen deltids-vip’ere at få fat på i Aalborg, fordi byen ikke er hjemsted for ministerier og store organisationer. Og selvom AAU gør en brav indsats for at være selv-fødende med kvalificerede lærere, så mangler Belko Klausen almindeligvis mellem 1000 og 1500 mandetimer, når han skal lægge skemaet.

Underviser ekstra

Medialogy-uddannelsen i AAU’s københavner-filial tog allerede sidste år et kæmpe

På Aalborg Universitet er dørene åbne på stort set alle uddannelser

spring, da uddannelsen næsten fordoblede sit optag til 153. I år fortsatte væksten så til 234.

”Vi har jo set på strømmen af ansøgninger, at det her vil komme, så vi har haft mulighed for at være proaktive. Men vi har stadig brug for pionerkræfter, forstået på den måde, at nogle lærere må undervise mere end de ville have gjort, hvis holdet ikke havde været så stort. Det har der været stor velvilje omkring, men det kan jo ikke blive ved,” siger **Lise B. Kofoed**, der er sektionsleder på Medialogy.

Sidste år skrev FORSKERforum også om uddannelser med voldsom optagsfremgang, og her blev netop Lise B. Kofoed spurgt, hvor stort idealoptaget for Medialogy i hendes øjne ville være. Dengang sagde hun 80 – godt halvdelen af, hvad optaget reelt var. I år sætter hun barren en smule højere.

”Et skud fra loftet uden nogen form for forudgående analyser: 125. Det er en størrelsesorden vi har haft erfaring med, og det har fungeret fint,” siger hun.

Hidtil har der ikke været adgangsbegrænsning på uddannelsen, men efter to år med kæmpe vækst, mener Lise B. Kofoed at det må være på tide at sætte en maxgrænse for optagstørrelsen.

Udsyningsprojekt

ser, men efter et nyt stort optag mener flere, at bægeret begynder at flyde over.
Foto: AAU

”Det er noget, vi virkelig vil gøre en indsats for at få. Rektor har den politik, at alle unge, der er kvalificeret til en uddannelse, bør optages. Jeg kan godt lide holdningen. Men vi må også se realistisk på det – herunder også, hvor mange vi har brug for”.

Blev nægtet adgangsbegrænsning

Den side af sagen – mulighederne for at afsætte kandidaterne på arbejdsmarkedet – er også noget, der bekymrer lederen af HR(jur.)-uddannelsen. Her har man i forvejen et optag på den ordinære juristuddannelse på 120, og det tal bliver altså nu fordoblet med 120 erhvervsjurister.

”Jeg vil sige, at når vi ser på det nordjyske område, så er det helt sikkert, at der ikke er behov for det antal kandidater, vi vil uddanne med et optag på 2 gange 120. Men som jeg forstår det, er det også meningen vi skal uddanne til hele landet,” siger Anders Ørgaard, der også håber på, at AAU-ledelsen vil tillade en adgangsbegrænsning på erhvervsjura-studiet.

Det kunne Trond Belko Klausen også godt tænke sig for sociologi-uddannelsen, men han er ikke optimistisk. Han har nemlig allerede

prøvet at få en adgangsbegrænsning, og det var et klart nej fra rektor Finn Kjærdsdam.

Trond Belko Klausen, der selv er uddannelsesforsker, synes ligesom Lise B. Kofoed at rektors princip om åbent optag er sympatisk. Men det er ham, der som studieleder skal forsøge at opretholde kvaliteten på en uddannelse, hvor optaget konstant svinger.

Fra 215 til 135 på et år

En anden konsekvens af det store optag er frafaldet. Sidste år var optaget på sociologi 215. Af disse mødte 30 aldrig op, og yderligere 50 faldt fra på studiets første år. Ikke godt for STÅ-regnskabet og ifølge Trond Belko Klausen heller ikke godt for studiemiljøet.

”Man må gå ud fra, at store frafald skaber en vis turbolens på første semester og påvirker studiemiljøet. Alt andet lige må man forestille sig, en vis stabilitet ville være at foretrække,” siger han.

Han er overbevist om, at en adgangsbegrænsning, der på forhånd kunne afskære for eksempel den svageste tyvendel, ville styrke uddannelsen mærkbart i det første år.

Rektor Finn Kjærdsdam ved godt, at flere uddannelser godt kunne tænke sig en adgangsbegrænsning. Men han har ingen planer om at bløde op for sin politik omkring de åbne døre på AAU.

”Det håndtag, uddannelserne har omkring en adgangsbegrænsning, er kernesnittet fra studentereksamen. Så hver gang de kommer og vil have begrænset optaget, siger jeg, at hvis de kan påvise, at der er en korrelation mellem en dårlig studentereksamen og risikoen for frafald på studiet, så kan vi snakke om det. Men det kan de ikke,” fortæller Kjærdsdam.

Kjærdsdam: Social slagside

Hans uvilje mod adgangsbegrænsninger skal også forstås i et andet lys, nemlig AAU's geografiske placering i en landsdel med udpræget ikke-akademisk befolkning.

”80 procent af vores studerende kommer fra ikke-akademiske hjem. Og vi ved, at unge fra ikke-akademiske hjem, der tager studentereksamen, i karaktergennemsnit ligger 2,7 under akademikerbørn. Så karakter som adgangsbegrænsning har en social

slagside, og den vil vi gøre op med”

Argumenter om, at man bør tilpasse optaget til arbejdsmarkedets behov er heller ikke noget, der bider på Finn Kjærdsdam: ”Min generelle vurdering er, at det er fuldstændig håbløst at sige noget om arbejdsmarkedet ved bachelor-optag. Jeg kan ikke komme med nogle seriøse gæt på, hvilke uddannelser vi står og har brug for om fem år. Taler vi optaget på kandidatuddannelserne, så ved vi noget mere, så der kunne det måske være fornuftigt. Men omvendt har alle bachelorer jo ret til at læse videre.”

lah

Kjærdsdam: AAU ikke 2. prioritets-uni

Rektor vil gerne have åben adgang til AAU-studier – men gør det ikke indtryk, når ansatte på specifikke uddannelser oplever problemer og anbefaler at der indføres adgangsbegrænsning?

”Det gør det da, og vi diskuterer det også. Men vi gør det ikke, før vi bliver enige om, hvad vi kan. Og min første løsning er ikke at lave adgangsbegrænsning”, svarer rektor Kjærdsdam.

Kan man ikke frygte, at AAU med sit åbne optag bliver nødløsningen for alle dem, der ikke kan komme ind for eksempel i Århus?

”Jo, og det vil vi nødt til være. 85 procent af vores studerende har Aalborg som første prioritet. Men vi er ikke så glade for dem, der kommer, fordi de ikke kom ind et andet sted. De går ofte bare og venter på at komme videre”.

Han tror dog ikke på, at studenterkvaliteten skulle lide under de åbne optag:

”Man kan måle det på mange måder: Man kan se på om de bliver færdige til tiden, om de får arbejde og om de får høje lønninger. Og alle tre steder ligger vi nummer et.”

Rektoren: En særlig strategi

”Udkants og udkants – i forhold til hvad? Danmark består af en hovedstad og en række regioner. Og Nordjylland udgør altså en tiendedel! Og hvis ’udkant’ måles på, at AAUs studerende alene kommer fra Nordjylland, så er det forkert, for flertallet af de studerende kommer udefra. Jeg vil langt hellere kalde AAU for et netværksuni, for vi har jo nu afdelinger i København og Esbjerg”, svarer **rektor Finn Kjærdsdam**.

Men Kjærdsdam vedkender sig regionstilknætningen og anerkender, at udkantsproblemet kræver en særlig strategi: Nordjylland var ved AAUs start i 1970’erne præget af høj arbejdsløshed og lavt uddannelsesniveau. Det krævede en særlig uddannelsesstrategi, hvis man skulle have en funktion i regionen. Første del var en uddannelsesmodel med problemorienteret undervisning i projektgrupper, hvor der kunne appelleres til mere praktisk orienterede unge, som kunne motiveres til mere teoretiske problemstillinger og hvor de gruppesarbejdede med andre unge, hvilket var med til at mindske frafald.

En anden del af strategien var at samarbejde med lokale aktører – erhvervsliv og andre uddannelser - og herigennem opbygge et godt renommé i regionen. Det ville også

bidrage til at afdramatisere snobberiet omkring universiteter og akademiske uddannelser i en region uden akademiske traditioner, forklarer rektor.

Afmatning kan mærkes

”Strategien lykkedes, for universitetet har fungeret som mønsterbryder. AAU er det uni, som rekrutterer flest fra ikke-akademiske hjem, og de studerendes gennemførelsetider er tilmed også rigtig gode. Og der er et fremragende samarbejde med regionen, og uddannelser og strategier er udformet i et samspil; samarbejdet med it-branchen i regionen vel er det mest kendte eksempel. Men der er også udviklet andre videreuddannelser, fx når bygningskonstruktører kunne læse videre til civilingeniør i byggeri/byggeledelse”, forklarer Kjærdsdam. AAUs teknisk-videnskabelige uddannelser bidrog til det boom i den regionale it-industri, som regionen oplevede for 10-20 år siden. Nu er de store it-industrier opkøbt eller udflaget, men der er fortsat 3000-4000 ingeniører ansat i regionen, i videnbaserede underentrepriser.

Alt er således ikke fest og lagkage i Nordjylland, erkender rektor: ”Der sker pt. en afvandring ud af regionen, og mange af

Er AAU et ’udkants-uni’?

Der var generelt stigning i ansøgertallet til landets uni-uniuddannelser. I Aalborg var stigningen størst med knap 20 pct. mod et landsgennemsnit på 7 (se side 8).

Også på en anden front fik AAU en succesoplevelse, da 26 utilfredse DTU-forskere flygtede til Aalborg i maj. Den kollektive opsigelse var og er lidt af en sensation, for en sådan masseopsigelse er ikke set før (se side 12).

Hvad gør AAU så attraktivt? Og opfatter man sig selv som et ’udkants-uni’?

– spørger FORSKERforum.

AAUs akademiske kandidater – og dermed deres viden – flytter erfaringsmæssigt aldrig tilbage til regionen. Vi kan mærke, at der er afmatning i regionens erhvervsliv; det gør da indtryk, at mange af de gamle industrier er borte. Det akademiske arbejdsmarked er relativt lille i Nordjylland. Det stiller nye krav til vores omstillingsevne og til vores uddannelsesstilbud”, slutter Kjærdsdam.

Den tilflyttede leder: Ungt og rapfodet

”Vel ligger Aalborg i udkanten af Danmark”, svarer **AAU-professor, forskningsdirektør og campusleder Lene Lange**. ”Men universitetet er ikke udkants. Det har en profil og en strategi med uddannelsesretninger og forskning, som går på tværs og som er løsningsorienteret i forhold til samfundets problemer og de krav, som politikerne og skatteyderne og verden stiller til os. Strategien er bl.a. at arbejde med inter-/tværdisciplinart. På uddannelsessiden betyder fx en problemorienteret projektorganiseret undervisning, at der arbejdes med konkrete problemer, hvorved AAU appellerer til en bredere gruppe af unge end den traditionelle universitetsmodel. AAU er i den forstand lykkedes som ’mønsterbryder’ i denne udkantsregion”.

Professor Lene Lange blev i juni 2009 leder af Aalborgs campus i København ”med ansvar for ledelse, koordinering og strategisk udvikling af AAU-København og for at øge synligheden og den generelle samarbejdsprofil for AAU i hovedstadsregionen”. Hun kom til

AAU i efteråret 2008 fra KU, hvor hun var institutleder på biologi. Det var dengang et sjældent jobskifte for en dansk uni-leder.

”Der er ingen grund til at dramatisere jobskiftet. Jeg fik en oplagt mulighed for et job med større strategiske udfoldelsesmuligheder på et universitet med en dynamisk strategi, med tværvideenskabelig skæring mellem teknik-naturvidenskab og sundhed og med en bedre mulighed for at udvikle mig på ledelsesniveau. Det betød, at jeg som AAU-forskningsdekan (og fra 2009 som campusleder i København) kunne arbejde med strategisk udvikling. Jeg gik til et ungt universitet med en stærk ekstrovert samarbejdsprofil, og hvor man har bibeholdt en medinddragende og dynamisk ledelse, som er rapfodet, når det gælder om at tage beslutninger i en uddannelses- og forskningsverden med store omstillingskrav”.

Flerfakultært og tværvideenskabeligt

”Jeg er jo biolog og tror på, at biodiversitet

er sundt. Derfor er det fint med et bredt universitet-landskab, som fx spænder fra et elitefokuseret DTU til et anderledes flerfakultært, tværvideenskabeligt og mere bredt rekrutterende AAU. Det giver basis for værdiskabende og komplementerende samarbejder”, siger hun.

”Der er ingen grund til at dramatisere konkurrencen mellem de danske universiteter, for der er plads og studerende til alle i et mangfoldigt uddannelsesbillede. Og AAU bidrager med mere tværvideenskabelige uddannelser, med problemorienteret projektundervisning m.m. og dermed med et produkt, som ikke er repræsenteret i forvejen i København. AAU kommer med uddannelsesstilbud som går på tværs – fx ’Ledelse og informatik i byggeriet’, ’Humanistisk informatik’ og ’IT, Communications & New Media’ – og som tilbyder en anden skæring, der appellerer til unge på en anden måde; inklusiv til unge talenter, som normalt ikke ville tage en universitetsuddannelse”.

Instituttlederen: Fleksibelt og samarbejdende

”Udkantsuniversitet? Ja, med regionale strategier. Men også med nationale og internationale forpligtelser”, lyder **instituttleder Morten Lassen** svar. ”Vel ligger AAU i en udkantsregion i forhold til København. Og når man er ’udkant’, så får man ikke noget foræret, hverken på rekrutteringssiden og slet ikke på forskningsbevillingerne. Det gør, at vi på AAU altid har måttet lægge sig særligt i selen og ’tænke ud af boksen’. Det har været med til at skabe stor åbenhed om nye ideer, tværvidevidenskab, praksisrelateret, undervisningsformer m.m.

AAU gør noget aktivt for at dyrke kontakten til regionen, fx igennem praktiknetværk såvel i den private som i den offentlige (kommunale) sektor. Og så tilskynder man de studerende til at komme ud i praktikophold i regionen.

Lassen – som har været ansat på AAU siden 1978 – er pt. instituttleder på Institut for Statskundskab

P-universitet: Problem-based learning

Som et ungt universitet med regionale opgaver – ligesom RUC og SDU – måtte AAU tænke sig ind i en lokal sammenhæng: ”Og i en region, hvor der ikke var tradition for akademiske uddannelser, måtte der noget særligt til for at rekruttere og fastholde studerende, typisk fra ikke-akademiske hjem. Her var løsningen p-universitetet med ’problem-based learning’ - en uddannelsesmodel med problemorienteret undervisning i projektgrupper. Her kan appelleres til (mere praktisk orienterede) unge, som kunne motiveres via arbejde med mere teoretiske løsningsmodeller på konkrete problemer i samfundet. Her kan de arbejde i projektgrupper om mere tværfaglige tilgange. Og her kan de indgå i arbejdsrelationer og i en gruppedisciplinering, som var med til at fastholde unge, der ellers ville droppe ud med mere traditionel katederundervisning. Undervisningsformen er uomtvisteligt en stor del af AAUs succes i regionen”, siger han.

Samtidig havde og har den dog ikke bare lagkage: ”Det er mere ressourcekrævende at supervisere de studerende i projektgrupper end i stor-forelæsninger. Og det bliver vi ikke kompenseret for, men må finansiere af de almindelige bevillinger”, siger han. ”Samtidig skal det heller ikke skjules, at universitetscentrene blev skabt primært som undervisningssteder, for de fik ikke de samme forskningsbevillinger med pr. underviser, som de gamle uni'er. Og det efterslæb er aldrig blevet genoprettet ...”

Ingeniørtungt

AAU blev fra starten i 1970'erne oprettet som et flerfakultært universitet, hvor det dog hurtigt blev det tekniske-ingeniør fakultet, som blev det største fakultet målt på aktiviteter og indtægter (ikke mindst fordi taksameter-indtægterne pr. studerende er betydeligt højere end for samfundsvidenskab). Det betød eksternt, at man konkurrerede med DTU, og her udviklede der sig en vis arbejdsdeling, hvor DTU tog sig af den tunge grundforskning, og at AAUs teknisk-naturvidenskabelige fakultet fandt sine nicher, dels via undervisningsformerne og dels via regionalt samarbejde. Især it-området blev en niche, hvor AAU kunne noget andet end DTU, og AAU var således en væsentlig årsag til boblen i den nordjyske it-industri fra 1990'erne.

“Når man er ’udkant’, så får man ikke noget foræret, hverken på rekrutteringssiden og slet ikke på forskningsbevillingerne
Instituttleder Morten Lassen

Internt betød den tekniske dominans, at fakultetet har haft stor magt, fx når der skulle laves faglige og økonomiske prioriteringer. Morten Lassen bekræfter det teknisk-naturvidenskabelige fakultets historiske dominans:

”De har siddet på magten. Men balancen er blevet noget bedre inden for de sidste fem år via en ny fordelingsmodel, hvor fakulteterne groft sagt får lov til at beholde deres egen indtjening”, fortæller han.

”Reminiscenserne fra den gamle dominans ligger mere i, at omverdenen lever videre med et vist tunnelsyn, dels i opfattelsen af AAU som et ingeniørsted, dels i opfattelsen af videnskab og forskning som noget, der er meget faktuel. Nogle steder skal vi på samfundsvidenskab altså fortsat bruge kræfter på at forklare og retfærdiggøre os ...”

Samarbejdsstrategi med professionsuddannelser

SDU-professor Katrin Hjort er ekspert i professionsuddannelser og er fortaler for, at denne sektor og universiteterne må samarbejde i højere grad, og at merit-overgange ikke må være rigide (se FORSKERforum 254: ’Rivalisering er misforståelser’). Hun roser især AAU for, at samarbejdsrelationerne er bedst udbygget i Nordjylland. Her har man ph.d.-samarbejde som brohoved mellem sektorerne. Bagved ligger også en tankegang om, at kun ved at samle ressourcer kan man opnå en tilstrækkelig (udviklings- og forsknings-) tyngde. Og så er AAU som et af de nye universiteter – ikke er tynget af historiske forventninger om tung grundforskning. Man er pragmatisk indstillet og relativt professionsrettet.

Morten Lassen bekræfter denne fremstilling og siger, at AAU har en åben og fordomsfri tilgang til professionssektoren.

Instituttlederen fortæller, at det hører med til AAUs forhistorie, at man blev skabt i 1974 på forskellige fusioner med andre institutioner, fx Den Sociale Højskole, HH-Aalborg m.fl. Derfor har man fra starten haft ’mellemlange’ uddannelser som socialrådgivere, hd-diplomuddannelser samt akademiingeniører: ”Det har fra fødslen betydet en større praksisrelation i faglighederne, på godt og ondt”, siger han. ”Vi får derfor ikke røde knopper, når nogle foreslår at læreruddannelsen kan være placeret på uni. Men niveauet og rollefordelingen skal selvfølgelig tilpasses”.

Teori og empiri

I den forskningspolitiske debat opstår ofte en dikotomi mellem grundforskning og anvendt forskning, hvor det første er finere, og det andet forbindes med ’sektorforskning’, men det har Lassen et afslappet forhold til: ”I mine øjne er det ikke modsætninger, men en forudsætning for hinanden. Det er vores praktiske erfaring i udvælgelsen af uddannelses tilbud, forskningsprojekter og samarbejdsrelationer. Hvis man dyrker teori uden empiri, så er den intet værd ...”

Uni-ministeren: Ja til 'narresut'-vedtægt

Uni-minister Morten Østergaard (Rad.) godkendte i juni de 8 uni-vedtægter, som – efter en lovrevision – skulle give bedre rammer for medbestemmelse for ansatte og studerende. Efter at ministeriets embedsmænd havde sagt god for vedtægternes juridiske udformning har ministeren nu også givet sin politiske godkendelse af indholdet. Ministeren har således godkendt vedtægter, som er blevet kritiseret for at skabe nye gråzoner og som KUs vip-tillidsmand har kaldt "en narresut" (se FORSKERforum / april 253).

Uni-ministeren har hermed ikke krævet ændring af, at KUs vedtægt ikke præciserer bestemmelser om, hvordan institutrådet skal se ud, og hvad der er de ansattes rettigheder i rådet. Institutlederen er automatisk formand for rådet. Men det fremgår ikke, i hvilket omfang institutlederen har pligt til at lytte til rådet. Dermed lægger KUs vedtægt sig tæt op af Uni-Lovens §42-gummiformulering: "Institutlederen skal opbygge en organisation til at varetage instituttets samlede opgaver og nedsætter et Institutråd for at sikre medbestemmelse til og medinddragelse af det videnskabelige personale" – som ellers var den som skulle strammes op.

Ministeren har også godkendt, at ledelsen på CBS ikke har lavet en specifik vedtægtsbestemmelse for inddragelse af ansatte og studerende på institutniveau. Her overlades graden og formen helt til institutlederen på det lokale plan. Som kompensation for den manglende præcision i vedtægten vil ledelsen have udformet en "kodeks for god ledelse". Den skal fx sikre bestyrelsen bedre legitimitet ved udpegning af rektor (efter det uheldige forløb med eks-rector Roos).

Også i DTU-ledelsens vedtægt mangler en indholdsudfyldning eller minimumsbestemmelse af, hvordan "medbestemmelse og medinddragelse" skal sikres i praksis. Her gentages lakonisk Uni-Lovens formulering om, at medindflydelse skal ske gennem Akademisk Råd, studienævn og samarbejdsudvalg, men der er ingen formelle eller reelle præciseringer i vedtægten, så det er rektor, som bestemmer, hvor meget "medbestemmelse og medinddragelse", der skal bevilges.

Ministerens politiske udmelding om vedtægterne har været ventet med spænding, for de radikales uni-politik er til langt mere medbestemmelse end der fremgår af de nye vedtægter. Enhedslistens Pernille Skipper har da også kaldt ministeren "skvattet", når han ikke mere konsekvent arbejdede for mere uni-demokrati.

26 utilfredse DTU-forskere

- til Aalborg Uni i protest mod krav om mere hård teknisk profil.

Længere tids uenighed om den faglige linje og utilfredshed med topstyrede strategier og ledelse står bag opsigelsen hos 26 forskere på Management Engineering. De rykker til Aalborg Uni's domicil i Københavns Sydhavnen. Murbrækker for overførslen er Ulrik Jørgensen, der pr. 1. juni blev udnævnt til professor på AAU. Han skal stå i spidsen for det nye center, som skal forske tværfagligt i teknologi og som skal etablere en ny uddannelse (august 2013).

Han forklarede skilsmisken med stor uenighed om den faglige linje i de senere år. DTU-ledelsen ønsker stærkere vægt på matematiske modeller og kvantitative metoder på bekostning af mere samfundsvidenskabeligt prægede tilgange. Og DTU-ledelsen har ikke ønsket at tilføre ressourcer til en mere tværfaglig tilgang til ingeniørfaget. "Det groteske er, at vores faggruppe er en af de højst ratede faggrupper i den forskningsevaluering, der blev lavet på DTU Management af internationale eksperter, sideløbende med at vi medvirker til en af DTU's meget succesrige uddannelser 'Design og Innovation', hvor den faglighed vi står for, er central"

“

Jeg frygter, at de studerende i fremtiden ikke vil blive tilbudt den samme kritiske og reflekterende tilgang til, hvad ledelse af produktudvikling og forandring er"

Adjunkt Per Richard Hansen,
årets underviser 2001 på DTU, om
årsagen til sin skilsmisse med DTU
(INGENIØREN)

Manglende ledelsesmæssig opbakning

Som begrundelse for den kollektive overgang til Aalborg fortalte repræsentanter for de skilsmisseramte – Ulrik Jørgensen, Christian Clausen og Morten Elle - i en skriftlig redegørelse fra maj: "Flytningen sker som en reaktion på ressourcemæssige nedskæringer og organisatoriske omstruktureringer, der særligt har ramt de faggrupper, der har opbygget DTU's design-ingeniøruddannelse og har stået for byudvikling, miljøledelse og miljøregulering". Ledelsens strategi og strukturændringer betød en re-traditionalisering

af ingeniørfagligheden, som sendte nogle tværfaglige områder i limbo, når de manglende ledelsesmæssig opbakning, med faglig opsplitning til følge.

De flygtende undrede sig over, at DTUs ledelse tilsyneladende ignorerede en meget positiv ekstern forskningsevaluering fra efteråret 2011, som anerkendte tværfagligheden. De undrede sig også over, at DTUs ledelse afskrev, at designuddannelsen var en af DTUs mest søgte, med høj gennemførelse og god beskæftigelsesgrad: "Den manglende ledelsesmæssige opbakning og den seneste opsplitning af de faglige aktiviteter i forbindelse med organiseringen under den nye institutledelse har fået faggrupperne til at anerkende, at det vil være vanskeligt at sikre den fortsatte faglige udvikling og rekruttering i forhold til såvel uddannelser som den forskningsmæssige forankring", lød det lakonisk i den skriftlige redegørelse fra maj.

Ulrik Jørgensen henviser til redegørelsen og til, hvad han udtalte i juni, da skilsmisken kom frem i offentligheden, men vil ikke sige yderligere: "Jeg ønsker ikke at indgå i en fortsat polemik om flytningen, ud over hvad jeg sagde i juni. Vi gik ud fra, at DTUs ledelse ville kende vores begrundelse og mente også, at den var i offentlighedens interesse, så jeg udtalte mig i begyndelsen af juni. Siden har vi koncentreret os om at afslutte vores opgaver på DTU og om opbygningen af det nye center på AAU".

Ledelsen: Nedprioriteret de 'brede samfundsmæssige områder'

Ledelsen på det institut, som de 26 forskere forlader, bekræftede, da skilsmisken kom frem, at der lå strid om ingeniørfagligheden bag skilsmisken. Men man mener ikke at ledelsen har presset forskerne ud via nedprioriteringer:

"Vi uddanner civilingeniører – ikke antropologer og sociologer. Vi ønsker at styrke ledelses- og system-aspektet, derfor har vi nedprioriteret de mere brede samfundsmæssige områder, som lige så godt kunne finde sted på statskundskab", forklarede vicedirektør Birte Holst Jørgensen som tilføjede, at der ikke direkte er stillet krav til forskerne om brug af bestemte forskningsmetoder: "Det er ikke et krav, vi har stillet til

ere flygtede

den enkelte forsker, men som institut ønsker vi, at der bliver lagt mere vægt på kvantitative metoder" (INFORMATION 20. juni).

Rektor Anders Bjarklev mener, at citatet "nedprioriteret de brede samfundsmæssige områder" var taget ud af en større sammenhæng og handlede om et instituts strategi og ikke DTU-bestyrelsens overordnede, for bestyrelsen har ingen indflydelse på institutstrategier:

"Jeg mener ikke, at der i DTUs strategi er sket en nedprioritering af betydning for ingeniørfagligheden. DTU har som hovedopgave at udvikle solide ingeniørmæssige kompetencer, og jeg kan sige, at der ikke er sket en kvalitetsmæssig sænkning. Denne sag handler ikke om ændringer i DTU's strategi, men om uenighed om et instituts forskningsstrategi. Jeg må konstatere, at der er nogle medarbejdere, som vælger at sige op og søge til andre universiteter. Deres fagområder vil så blive dækket af andre forskere på DTU".

Uni-lovens medansvar

Ulrik Jørgensen mener, at afskaffelsen af medarbejderindflydelse i Uni-loven bærer sin del af skylden for, at de 26 forskere nu siger farvel til DTU. Ledelsens pligt til at inddrage de ansatte i dispositioner findes ikke:

"Uni-loven giver topledelsen ret og redskaber til at undlade at inddrage de faglige miljøer i strategier og dispositioner. Ledelsen kan dermed tage beslutninger om det faglige hen over hovedet på velfungerende miljøer. Der er alt for meget top-down-ledelse, som giver rektoratet og den centrale ledelse enevældige beføjelser. De akademiske medarbejdere sidder ikke længere i faglige fora, der har noget at skulle have sagt, og opsigelsen er på den måde en konsekvens af et strategiskift".

Rektor: 'Tre utilfredse

- og jeg er ikke forpligtet til at forholde mig til kritik

Repræsentanter for de 26 opsigende har begrundet opsigelse med, at DTUs nye strategi er mere en større kvantitativ/ingeniørmæssig vægtning med negative konsekvenser for deres mere socio-tekniske tilgang, dvs. at de med manglende ledelsesmæssig opbakning og faglig opsplittning fra DTUs ledelse finder det "vanskeligt at sikre den fortsatte faglige udvikling og rekruttering".

INTERVIEW

Men hvad siger rektor til den faglige baggrund for opsigelserne?

"Der er f.eks. i 1. halvår af 2012 300-400 medarbejdere, som henholdsvis er kommet til og gået fra DTU. Jeg opfatter ikke de tre som repræsentanter for en større gruppe. Hvad tre forskere vælger at træde frem med som begrundelse for deres opsigelse, vil jeg ikke kommentere. Men jeg ønsker dem og alle andre, som søger nye professionelle udfordringer på andre universiteter held og lykke".

Rektor vil altså ikke kommentere kritik fra de 26 forskere, som af faglige grunde forlader DTU til fordel for Aalborg?

"Deres faglige bevæggrunde er deres egne, ligesom det er tilfældet for alle andre, der vælger at søge til eller fra DTU for at forfølge deres faglige og professionelle mål. Der er som sagt, alene i første halvår 300-400 medarbejdere, som er kommet til eller har forladt DTU. Tre af disse har valgt at begrunde deres jobskifte offentligt og i et brev til mig. Det tager jeg til efterretning. Jeg forstår ikke, hvorfor de ikke koncentrerer sig om deres nye arbejdsplads, men de har åbenbart haft en trang til at fremkomme med deres synspunkter, men jeg ønsker altså ikke at kommentere det".

Rektor vil altså ikke forholde sig til en kritik af DTUs faglighed: Er det ikke enormt arrogant at ignorere, når nogle DTU-medarbejdere ulejlig sig med at begrunde deres opsigelse?

"Jeg har som sagt læst de tres begrundelser for deres opsigelser. Det er min opgave at forholde mig til DTUs overordnede strategi og nuværende ansatte, og det mener jeg bedst sker ved ikke at kommentere yderligere på denne sag. Jeg føler mig ikke forpligtet til offentligt at forholde mig til kritik fra folk, som ikke længere er ansat hos os".

DTU: Uproblematisk overgang

Rektors ulyst til at kommentere kritik kunne tyde på, at der har været knaster i opsigelserne, men det afkræfter han. Fra både DTUs og Aalborgs side forsikrede man, da skilsmissemissem kom frem i pressen, at overførslen skete i bedste forståelse mellem parterne og var en naturlig del af konkurrencen mellem universiteterne. Og at parterne ikke har brudt med et princip om, at man ikke headhunter personale fra hinanden.

Er opsigelserne og overgangen sket uproblematisk?

"Typisk ja. Ganske enkelte har haft lyst til at udtale sig til pressen, men ellers er der intet usædvanligt i disse opsigelser", svarer DTU-rektor Bjarklev.

Der har ikke været knaster med repressalier over for dem, som har sagt op?

"Helt uproblematisk. DTU laver jo ikke repressalier over for folk, som siger op, så længe de passer deres arbejde i opsigelsesperioden".

Har forskerne fx fået deres forskningsbevillinger med sig?

"I den udstrækning som bevillingen og loven giver dem ret til det. Jeg kender ikke juraen bag hvert projekt. Men anskaffet forskningsudstyr m.m. er selvfølgelig DTUs ejendom. Man tager jo ikke møblementet med sig, når man skifter arbejdsplads..."

Penkowa-panel: 'Begrundet mistanke om fusk'

Et udredningspanel af internationale forskere har fundet "begrundet mistanke" om, at hjerneforsker Milena Penkowa har snydt og gjort sig skyldig i "bevidst uredelighed" i 15 videnskabelige artikler i hendes tidlige forskerkarriere 1998-2004. På den baggrund vil KUs rektorat orientere Uredelighedsudvalget UVVU og hendes forskerkolleger (fx co-authors) om rapportens konklusioner.

Og så vil rektoratet orientere Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets dekan Ulla Wewer om konklusionerne med henblik på, om hun skal fratages sin doktorgrad, fordi nogle af de tvivlsomme artikler stammer herfra. Næste trin i den meget politiserede sag bliver dermed, om Akademisk Råd med Ulla Wewer som formand tør frakende Penkowa doktorgraden eller om man vil sylte en afgørelse med henvisning til, at sagen mod

Udredningsformand Hans Lassmann – flankeret af prorektor Anders Bjørnholm og kommunikationsdirektør Jasper Steen Winkel – ved KUs pressemøde d. 7. august

Rod i arkiver

Udredningen har undersøgt 26 af 102 Penkowa-artikler. De mistænker 15 for at være uredelige i forskellige aspekter:

1. Der er problemer i ufuldstændige eller ikke-eksisterende forsøgsprotokoller, hvorved det er umuligt at tjekke kvaliteten: "Arkiver er ustrukturerede og kun med inkomplette indeks".

2. Der er problemer med validering af offentliggjorte data: "Gennemgang af enkelte eksperimenter er derfor kun delvis mulig".

3. Der er uoverensstemmelser i antallet af indrappede forsøgsdyr i publikationer og de faktisk dokumenterede forsøgsdyr

4. Der er uoverensstemmelser i fotografisk dokumentation, herunder forskelle mellem publicerede fotos og de faktiske slides.

KU bebrejdes, at "Dr. Penkowa ikke modtog den passende vejledning og supervision", og at der manglede formelle regler for god videnskabelig praksis. Det anbefales generelt, at procedurer for kvalitetskontrol implementeres på KU. Og så peges på, at der ikke sættes for megen fokus på kvantitativ forskningssoutput, men at man fx i højere grad inddrager (international) peer-review som kvalitetskontrol.

Penkowa i Uredelighedsudvalget UVVU endnu ikke er afgjort. Akademisk Råd har møde næste møde d. 21. august.

'Intentionel uredelighed ...

Når udredningspanelets rapport med de femten 15 konkrete uredeligheder skal videregives til UVVU skyldes det, at panelet ikke har egentlig domfældende myndighed, men kun har haft til opgave at lave *fact-finding* for KUs ledelse.

Panelet foretager måske af den grund ikke en bastant konklusion, men begrænser sig til at konstatere, at panelet ikke har kunnet finde konkrete beviser på, at Penkowa bevidst har fusket, fordi hendes forskningsnoter og – arkiver har været mangelfuldt og et stort rod: "Det er åbenlyst svært at trække en grænse mellem uforvarende fejl og bevidst forfalskning. Alligevel mistænker panelet Penkowa for potentielt intentionel uredelighed ... og uhæderlighed ..." i 15 papers (s.10 i rapporten). Samtidig konstateres dog også, at der også kan være fusk i andre end de 15 papers, men det må andre undersøgelser evt. afgøre.

Penkowa: 'Utilsigtede fejl

Milena Penkowa vil ikke lade sig interviewe, men meddeler via sin hjemmeside hjerneeksperten.dk at hun afviser bevidst uredelighed. Hun indrømmer dog, at hun kan have begået fejl: "Som jeg tidligere har sagt, er der ingen tvivl om, at utilsigtede fejl kan være sket undervejs, siden jeg i 1993 begyndte at arbejde i laboratoriet (på Københavns

Universitet, red.), og det skal jeg være den første til at beklage dybt. 'Bevidst uredelighed' er derimod en ganske anden sag, og det har jeg aldrig begået".

Det internationale udredningspanel kritiserer Penkowa for ikke at kunne fremlægge dokumentation for sin forskning. Men det problem sender Penkowa videre til KU: "Det er derfor min opfattelse, at KU har brug for at udvise handlekraft og derfor bruger panelets rapport til at fortsætte jagten på fejl i min forskning".

Hun anerkender hverken KU eller UVVUs uvildighed og vil derfor ikke anerkende disse institutioners ageren: "Jeg risikerer derfor at blive frataget både min ph.d. og min doktorafhandling på baggrund af en undersøgelse foretaget af et udvalg (UVVU), som langt fra er uvildigt, hvilket bl.a. fremgår af, at institutleder Albert Gjedde både figurerer som indklager, selv har siddet i UVVU indtil januar 2012 og behandlet min sag samt har været ansvarlig for mine forskningsmaterialer", skriver Milena Penkowa. "Jeg forventer derfor ikke at få en fair behandling og anerkender derfor heller ikke UVVUs arbejde".

Penkowa blev fyret fra KU i efteråret 2010. Siden har hun oprettet et konsulentfirma, som skal rådgive fejlbehandlede patienter, der er kommet i klemme i systemet. I foråret oplyste hun, at hun var i gang med at skrive en grundbog om psykopati. Og oveni er hun – der er hundeejer – også i gang med at skrive en bog om hundes indflydelse på deres ejere.

Systemproblem: Excellence-jagt

Penkowa er udtryk for usunde mekanismer i forskningspolitikken og i mediernes omtale, forklarer formanden bag KUs Penkowa-udredning

KUs internationale udredningsudvalg om Penkowa gennemgik 79 artikler og fandt heraf 15 artikler med mistanker om "potentiel videnskabelig uredelighed". Alle disse artikler er fra Penkows tidlige forskerkarriere 1998-2004, perioden hvor hun først fik afvist en doktorafhandling for senere at få en revideret udgave antaget. Det peger på et særligt problem i forskerkarrieren.

INTERVIEW

Penkowa-sagen er højst usædvanlig, forklarer den østrigske **udredningsformand, professor Hans Lassmann** om det klima, som har pacet og motiveret Penkowa:

"Det handler om en dygtig, særdeles engageret, flittig og ærgerrig ung forsker i starten af karrieren. Og hun har en usædvanlig stejl karriere, hvor en forskerkarriere normalt forløber over meget længere stræk og hvor opmærksomheden om forskeren er meget ringere. Hendes lynkarriere er usædvanlig, men den fortæller noget om, at forskersamfundet er blevet meget kompetitivt hvad angår jagt på stillinger og bevillinger, og der er store performancekrav til de unge på vej frem".

Og så sker der en forvridning af forskersystemet, når politikere og medier spiller med:

"Der er et fuldstændig forskruet fokus på 'excellence.'" (Se **forsidehistorien**).

'Kolleger og peer-review'ere har begrænset ansvar

Burde nogle have haft mistanke og advaret mod Penkows forskning?

"Måske, måske ikke. På den ene side ville jeg måske have undret mig og spurgt til en uddybning. Der kunne være tale om misfortolkning eller bias – hvad ved jeg. Men havde jeg bedt hende om en uddybning, så ville jeg formentlig have stillet mig tilfreds med Penkows redegørelse, for det er sin sag at gå helt ned i hendes resultater, hvis man ikke var ekspert på området. Og det er sin sag – ikke mindst ressourcemæssigt – at forsøge en reproduktion af hendes resultater. Men nu – ti år efter – er vi selvfølgelig klogere ..."

Sådan lyder Lassmanns svar på, om han selv ville have undret sig over Penkows resultater i 15 papers, og om han ville have stillet kontrolspørgsmål til hende.

"Der er noget som taler både for og imod, at nogle burde have undret sig og krævet mere kontrol af Penkows forskningsresultater. Men i konkrete tvivlstilfælde er det begrænset, hvor langt ned peer-review'ere, kolleger og co-authors kunne kræve reproduktion af hendes resultater, som nu bagefter viser sig tvivlsomme. Forskersamfundet bygger grundlæggende på tillid, hvor forskerne stoler på hinanden, og det er svært at forebygge, at en enkelt forsker forbyrder sig mod god forskningspraksis".

Han mener på den baggrund ikke, at udredningspanelet kan bebrejde konkrete aktører for ikke at have gjort noget – ud over at KUs retningslinier for forskningsetik og supervision af unge forskere kunne have været bedre. Udredningspanelets kommissorium gik kun ud på at undersøge videnskabeligheden i Penkows produktion, men ikke at se på de forskningspolitiske aspekter, fx om der er dekaner, forskningsledere, kolleger,

Nepotisme?

Lassmann har hørt om, at der gik (indenrigs-) politik i Penkowa-sagen og at nogle medier brugte mange spalter på at skrive om den.

Kunne ikke-forskningsmæssige elementer spille ind på Penkowsagen - fx at nogle har holdt hånden over henden af personlige eller politiske grunde eller at nogle har haft travlt ved håndvasken for at fjerne opmærksomheden fra dem selv?

"No comments".

co-authors eller andre, som har udvist forsømmelighed.

Har Penkowa-sagen skadet KU's image?

"Sådan en sag er selvfølgelig ikke god for universitetet. Men man skal huske på, at det kan ske på alle universiteter. Og det er også sket på andre universiteter ...", siger Lassmann.

Problemet med fuskmistanker og whistleblowing

Panelet anbefaler KU at forebygge fusk ved at have mere supervision af unge ph.d'ere: "Det kan hjælpe, men det er ikke en vidunderpille", forklarer formanden.

Lassmann siger, at forskersamfundet er baseret på tillid forskerne imellem og medgiver, at det er en særdeles ømtålelig sag at rejse mistanker om uredelighed mod en kollega:

"Det afhænger af den konkrete sag og ens fagkendskab, hvor tæt man kan gå på at udsperge en anden forsker om dennes resultater nu også kan passe, om man må se forsøgsprotokoller samt stille spørgsmål ved om resultaterne er styret af bias' eller måske ligefrem forfalskede. Det er man meget forsigtig med, for det er jo at så tvivl om den andens hæderlighed.

Og hvad angår egentlig anmeldelse som whistleblower skal man være meget varsom. Det skal kun gøres, hvis man har klare beviser."

Forskningsbureaukraters påvirkning af forskerverdenen

Lassmann giver det forskningspolitiske system et medansvar for, at forskere kommer under unødigt pres:

"Forskningsbureaukrater overfokuserer på kvantitet – 'counting impact matters'. For dem er forskning investeringer, der skal give resultater, gerne på kort sig. Og medierne har lignende kriterier for at omtale forskning og forskere, og er dermed med til at presse de samme kriterier frem", siger han.

"Men fx antallet af publikationer eller hvor mange gange, man er citeret viser ikke, hvor god en forsker man er. Det forvrider systemet ved bl.a. at lægge et stort performance-pres på forskere, og det kan have medvirkende årsag til til at denne særdeles usædvanlige sag er opstået". I deres optik skal forskning være noget, som kan måles objektivt og kvantitativt – og at forskere kan belønnes på den baggrund. Og vel kan disse mål bruges som afsæt, men tælleri skal bruges meget mere ydmygt, så forskningen især vurderes kritisk på sin kvalitet. Men det er svært, for det kræver fagkundskab, og det har forskningsbureaukrater ikke ..."

UVVU udfordres af klage over Nyborg

UVVU forventes inden for de næste måneder at afsige 'dom' over Nyborgs forskning. Det bliver en test på, hvad UVVU kan og tør

Begik den kontroversielle psykolog Helmuth Nyborg videnskabelig fusk, da han offentliggjorde en artikel med slørede statistiske oplysninger om sine baggrundskilder til en artikel? Sådan lyder det spændende spørgsmål, før Uredelighedsudvalget UVVU formentlig inden for de næste måneder afgør klagen over Nyborg.

Men måske får vi ikke en klar afgørelse, for en hurdle er UVVUs praksis. Vil UVVU-udvalget antage klagens substans til realitetsbehandling – eller vil UVVU komme med en halv frikendelse ved at konstatere, at UVVU ikke har kunnet finde konkrete beviser på (bevidst) uredelighed fra Nyborgs side?

I den forstand bliver Nyborg-sagen en test på, hvor potent UVVU er – alt imens kritikerne kræver, at UVVUs kommissorium skal skærpes, så UVVU ikke bare kan dømme bevidste fuskere ...

“ Den påviste genotype-IQ nedgang vil ødelægge den økonomiske og sociale infrastruktur, som er nødvendig for kvalitetsuddannelser, velfærd, demokrati og civilisation. Dette fald i DRDS er for tiden politisk uimodsagt, hvorved de nuværende befolkningsmæssige forskelle i fertilitet hos befolkningsgrupper som konsekvens kan medføre vestlig underkastelse eller national frihedskamp. (Nyborg om betydningen af hans forskningsresultater, in abstract til artiklen i **Personality and Individual Differences** (antaget 24. februar 2011).

Afgørelse inden for de næste måneder

Selv om UVVU pålægger klagerne ikke at kommentere verserende sager og selv om UVVU ikke vil oplyse, om de har en klage over den kontroversielle psykolog Helmuth Nyborg, så er sagen allerede omtalt i såvel FORSKERforum som INFORMATION. Og sagen er formentlig tæt på en færdigforhandling i UVVU, efter at UVVUs ressourcer har været bundet til at undersøge hjerneforskeren Milena Penkowa (hvis 'dom' forventes omkring 1. sept. efter redaktionens slutning, red.).

FORSKERforum fik et vist indblik i sagen, da den blev indklaget i september 2011. Siden er de tre klagerne – AU-professor emeritus

Jens Mammen, lektor Morten Kjeldgaard fra AU samt u-adjunkt Jens Kvorning fra AAU – af UVVU blevet anmodet om ikke at kommentere den konkrete sag.

Men før de blev udstyret med tavshedsenhstilling fik de fortalt, at der blev klaget over, at Nyborg gjorde sig skyldig i plagiat og dermed groft vildledte det videnskabelige samfund og offentligheden. Klagerne fremførte, at Nyborg foretager "uoplyst ensidig eller forvredet fortolkning af egne resultater og konklusioner" i en bestemt artikel i et engelsk tidsskrift, hvor han såmænd selv var gæsterektor (se FORSKERforum 248, oktober 2011).

Klagen: Manglende kildeangivelse, plagiat m.m.

Der blev klaget over, at artiklen ikke oplyser baggrundskilder til metode og data, og at disse såmænd stammede fra en simpel statistisk befolkningsfremskrivning, som med stor sandsynlighed er udarbejdet af Den Danske Forenings statistiker eller økonom Jørn Ebbe Vig.

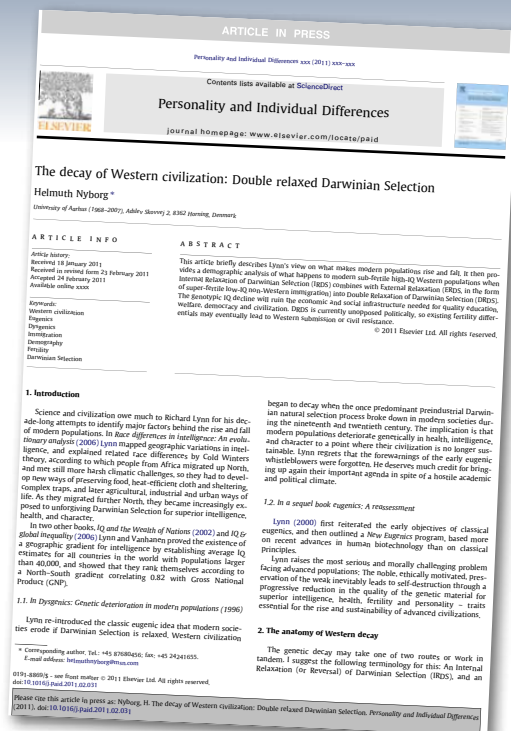
Disse data bruger Nyborg – som er kendt for påstande om, at kvinders IQ er lavere end mænds og at indvandreres er lavere end etniske danskere – til at postulere, at indvandring betyder, at den gennemsnitlige IQ i den danske befolkning vil falde, og at dette truer det danske samfunds udvikling. Nyborgs retorik ligner i øvrigt påfaldende Den Danske Forenings, når han taler om, at indvandring truer med at skabe en tilstand af borgerkrig ('civil resistance', jf. Nyborgs abstract til den indklagede artikel, se citatboks).

Klagerne anførte som en skærpene omstændighed, at det er lykkedes Nyborg ved hjælp af artiklen i det engelske tidsskrift samt en titel som "intelligensforsker og tidligere psykologiprofessor ved AU" at låne videnskabelig legitimitet til noget, som reelt er politisk propaganda.

Artiklens uklare data og disses oprindelse har bidraget til at vildlede såvel det videnskabelige samfund som offentligheden, fx Weekendavisen og Jyllands-Posten. (Disse to medier har da også undladt at omtale UVVU-klagen over Nyborg).

Vil og tør UVVU dømme Nyborg?

Nu har UVVU altså i over et halvt år været i gang med et udredningsarbejde om

Den indklagede artikel.

data-bearbejdning, kilder, ophavsmænd osv. Sagens centrale punkt er Nyborgs forklaringer på denne oprindelse, forklaringer som vi ikke kender, fordi klagerne og indklagede er blevet udstyret med en tavshedsenhstilling, mens sagen verserer.

Men uanset Nyborgs forklaringer, så indikerer UVVUs praksis, at UVVUs kommissorium er således, at der skal være kontante beviser på "uredelighed", før UVVU dømmer. Det bagvedliggende spørgsmål – som gør sagen til en test på UVVUs potens – er dermed om UVVU kan eller tør dømme Nyborg, eller om UVVU vil undlade at dømme ham med henvisning til, hvad jurister vil kalde "bevisets stilling" og hvad nogle forskningsdebattorer vil kalde "den videnskabelige frihed".

Vil professor Mammen blive meget forbavset, hvis UVVU undlader at gå ind i en konkret undersøgelse af substansen i Nyborgs 'forskning', eller vil afvise at kende Nyborgs forskning "uredelig", fx med henvisning til, at UVVU ikke har kunnet finde konkrete beviser herpå?

"Jo, jeg vil blive meget forbavset, for jeg mener, at klagen er helt oplagt og velbelyst. Ellers havde vi ikke turdet indbringe klagen med alt det bøvl og besvær og efterdønninger, sådan en sag afstedkommer", svarer professoren.

Plagiat, videnskab eller politik?

Er uklare kildeangivelser forskningsfusk, lyder spørgsmålet til UVVU i Nyborg-sagen

Den kontroversielle psykologiprofessor Helmut Nyborg blev pensioneret som 70-årig i 2007 efter at have fået en alvorlig irettesættelse fra arbejdsstedet AU for at have "tilrettelagt undersøgelsen og anvendt dens resultater på en måde, der må karakteriseres som groft forsømmelig adfærd". Nyborg kunne eller ville ikke oplyse sit datagrundlag.

Nyborg indbragte derefter selv sin sag for UVVU for at blive rensset for AU's påstande om uredelighed. Han undgik med nød og næppe at blive dømt uredelig i UVVU, delvis på grund af begrænsninger i UVVUs kommissorium og praksisfortolkning (se artiklen næste side).

At Nyborg er pensioneret afholder ham ikke fra at publicere eller politisere. Et centralt punkt i den nye UVVU-klage er således, om metode og data er Nyborgs egne eller fra Den Danske Forenings statistiker Ebbe Vig. Vig er kendt for at kritisere Danmarks Statistiks befolkningstal for at underdrive indvandreres fødselsrate. Vigs og Nyborgs demografiske fremskrivninger påstår, at indvandrere får mange flere børn end etniske danskere.

Men Danmarks Statistik afviser disse automat-fremskrivninger, og har kaldt Vigs/Nyborgs tal for "manipulation", hvorved "Tal-fabrikken" indirekte støtter UVVU-klagerne i disses påstande.

Parløbet mellem Vig og Nyborg er den politiserede side af sagen og af Nyborgs "forskning", når hans metode og data stammer fra den stærkt indvandrerfjendtlige Den Danske Forening. Det skete via Jørn Ebbe Vig, som i en årrække har fremført artiklens grundlag på en række ligeledes stærkt indvandrerfjendtlige hjemmesider og blogs. Denne politisering er da også et aspekt, som Nyborg forsøgte at under spille i sin artikel ved ikke at anføre Ebbe Vig som kilde, og senere ved at skabe forvirring om Ebbe Vigs andel.

Klagerne: Forplumring for videnskabssamfundet

Professor emeritus Jens Mammen var en af de tre klager over Nyborg. Han vil med henvisning til UVVU-henstillingen ikke udtale sig i detaljer om den konkrete sag, men gerne om sagens principper:

"Det er vigtigt for os at understrege, at anmeldelsen ikke vedrører videnskabelig kvalitet eller videnskabelig uenighed, men alene 'videnskabelig uredelighed'. Sådan uenighed

og debat om videnskabelig kvalitet skal kunne afgøres i en åben og informeret kollegial debat. Men det forudsætter, at forskere spiller med åbne kort, dvs. at al dokumentation og alle kilder af væsentlig relevans for vurderingen af det videnskabelige produkt, skal oplyses. Det må ikke hemmeligholdes, forplumres eller direkte benægtes. I tilgift skal alle relevante kilder oplyses", forklarer han.

“ Al dokumentation og alle kilder af væsentlig relevans for vurderingen af det videnskabelige produkt skal oplyses. Det må ikke hemmeligholdes, forplumres eller direkte benægtes. I tilgift skal alle relevante kilder oplyses
Klager Jens Mammen

"Vi har ikke indklaget dårlig videnskab, for det er ingen forsyndelse, ligesom det heller ikke er en synd at komme frem til uventede eller upopulære resultater! Men det er videnskabelig uredelighed forsætligt eller uagtsomt at tilbageholde relevante oplysninger eller baggrunds-dokumentation - og dermed vildlede videnskabssamfundet."

Dataoprindelse: Nyborg skiftede forklaringer

Helmut Nyborg har brilleret ved at afgive skiftende forklaringer i sagen. "Jeg kender ikke Den Danske Forening", lød forklaringen til FORSKERforum fra Nyborg, som ellers var blevet fotograferet på vej ud fra et møde arrangeret af Den Danske Forening i juni 2010. Men ellers ville Nyborg ikke interviewes af FORSKERforum.

Inden han gjorde sig selv tavs havde Nyborg ellers forklaret til FORSKERforum og INFORMATION, at han hverken kendte Den Danske Forening eller "foreningens økonom Ebbe Vig". Men et par dage efter ændrede Nyborg forklaring, så det hed sig, at han havde købt data af Ebbe Vig. Vig rådgav Nyborg som konsulent mod betaling.

Og nogle dage efter erkendte Vig og Nyborg tilmed, at de havde samarbejdet i forbindelse med den forskningsartikel, som Nyborg nu var blevet indklaget til UVVU for.

Det skete efter, at INFORMATION havde dokumenteret, at med enkelte undtagelser var tredje afsnit i Nyborgs forskningsartikel

identisk med den tekst, som Jørn Ebbe Vig har forfattet. Vig afviste dog fortsat at være blevet plagieret: "Det er mig, der har skrevet af fra Helmut's formulering", forklarede han for Information.

Men til trods for at Vig påstod, at han skrev af efter Nyborg - og ikke omvendt - så pegede forhistorien entydigt på, at selve metoden og hele ideen om at korrigere tallene fra Danmarks Statistik oprindeligt stammer fra Jørn Ebbe Vig.

Ved at skabe forvirring om, hvem der er ophavsmand til hvad, skabte Nyborg uklarhed om oprindelsen til den metode og de data, som han har brugt i den indklagede artikel.

Formelt blev der klaget over produktet som plagiat. Ebbe Vig er således ikke anført som medforfatter af Nyborgs artikel i det engelske fagtidskrift. Han fik ikke engang et 'acknowledgement' og optræder slet ikke i referencerne.

Denne nedtoning - som nogle vil kalde et cover over politiserede data - ligner det, som i den medicinske publicering ville kaldes et "spøgelsesforfatterskab", hvor f.eks. en medicinalvirksomheds medvirken til en videnskabelig artikel bliver skjult for offentligheden.

jø

UVVUs hemmelighedskræmmeri

UVVUs praksis er total hemmeligholdelse af, hvilke sager man har fået indbragt og dermed også, hvornår de forventes afsluttet. I sagen om Milena Penkowa gjorde man dog en undtagelse med henvisning til, at begge parter havde udtalt sig om sagen (UVVU forventer en afgørelse i slutningen af august).

UVVUs praksis er at give såvel klagerne som indklagede en tavshedshenstilling om ikke at udtale sig om sagen, mens den verserer, selv om sagen og sagens substans er af (aktuel) offentlig interesse. Det betyder, at pressen ikke kan orientere sig om verserende sager.

Udvid UVVUs kompet

- eller luk udvalget, kræver tidligere medlemmer af udvalget.

Udvalget skal også kunne pådømme brud på "god videnskabelig praksis". Men det afvises af UVVUs formand

"UVVUs kommissorium må udvides, så man ikke alene tager sig af (bevisligt) snyd, men også kan forholde sig til den gråzone af dårlig praksis, der er nok så farlig for videnskabens rygte og samfundsnytte. Ellers kan man lige så godt nedlægge UVVU, fordi institutionens faktiske betydning for forskerverdenen er lille og måske mere skadelig end gavnlig".

KU-professor Peter Harder kender ikke den aktuelle Nyborg-sag (se artiklen "UVVU udfordres..." på sidste side). Men han har forståelse for, hvis klagere generelt er nervøse for at få afvist realitetsbehandling af sager.

"Hvis UVVU ikke finder beviser for egentlig svindel, har UVVU i sit kommissorium basis for at afvise en klage over uredelighed. Kommissoriet for UVVU er nemlig begrænset til reelt kun at dømme for (bevisligt) snyd såsom plagiat og svindel (fx konstruerede data). UVVU har kun en rød knap at trykke på, hvor der står UREDELIGHED. Gråzoner og gradueringer falder udenfor. Det betyder, at hvis en forsker tages i dette, så får denne påtale og rødt kort. Men falder tilfældet under den langt større gråzone, hvor der 'bare' er tale om dårlig praksis, så kan denne ikke påtales, og dermed kan der ske en renselse/frikendelse af en forsker, selv om dennes forskningspraksis har været særdeles kritisabel", siger Harder. "UVVU må altså kun forholde sig til den groveste, hårde uredelighed. Kommissoriet bør derfor udvides, så udvalget også kan påpege dårlig praksis, så UVVU – i samarbejde med fagmiljøerne - kan bidrage til at sætte standarder for god videnskabelig praksis. Det skaber skadelig uklarhed om, hvad man kan slutte af dommen, når kommissoriet er så snævert".

Harder: Gråzonerne skal også kunne påtales

Harder taler for, at gråzonen i videnskabelig praksis udvides, så det fortsat skal være sådan, at de groveste tilfælde skal udsættes for en egentlig dom, men der bør også være mulighed for graduerede undersøgelser og påtaler:

"Egentlig svindel er sidste stadium på lastens vej – men inden da er der mange korsveje, hvor man kan vælge den brede vej snarere end den smalle. Man kan fravælge referencer til andre forskere, der har opnået

lignende resultater; man kan stramme konklusionerne ud over kanten af hvad materialet kan bære; man kan tilrettelægge undersøgelserne sådan, at de dribler uden om knasterne; man kan publicere på basis af en hurtig gennemgang af data, der ser lovende ud - uden at tage alle misteltenene i ed; man kan glemme at anføre forbehold, der kunne tage glansen af ens konklusion; man kan udlicitere behandlingen af sine data til firmaer, der gør det for en, uden selv at tjekke efter, osv".

Han mener, at videnskabens troværdighed i offentligheden forvrides, når grænserne mellem dom og frifindelse bliver så firkantede som i UVVU-kommissoriet: "Der er derfor behov for et helt nyt mandat, hvor UVVUs centrale opgave ikke består i at afsige domme over svindlere, men også at forholde sig principielt til de spørgsmål om god videnskabelig praksis, der rejser sig i forbindelse med sagerne. Lav UVVU-systemet om, så udvalgenes kompetence udvides til både at dømme egentlig svindel, men også at forholde sig til, om der er tale om 'god videnskabelig praksis'".

"Som kommissoriet er, kan man kun dømmes for overlagt mord, alt derunder er frikendelser!"
Jens Mammen

Mammen: Nyborg undgik påtale i 2007

Professor emeritus Jens Mammen fra AU-psykologi er i princippet enig i at UVVU-kommissoriet skal blødes op: "Som kommissoriet er, kan man kun dømmes for overlagt mord, alt derunder er frikendelser! Som UVVU-systemet fungerer, kommer der dermed falske hvidvaskninger. Det er en logik, hvor offentligheden opfatter en frikendelse for den grove 'forbrydelse' som en total frikendelse, selv om der fagligt-videnskabeligt er tale om særdeles uredelig praksis, som er helt utilfredsstillende for videnskabsfundet ..."

Mammen trak sig fra UVVU i 2007 i protest.. Den konkrete anledning var hans utilfredshed med, at udvalget undveg at dømme eks-psykologiprofessor Helmuth Nyborg for "uredelighed", en afgørelse som Mammen mente og mener var fejlagtig, også under det

dagældende kommissorium.

Samtidig henviste udvalget som begrundelse for afvisningen til at loven krævede – hvilket senere er fjernet fra lovgrundlaget – at forskningsresultaterne skulle være 'vildledende' for offentligheden, og det mente UVVU ikke, de var, fordi Nyborgs synspunkter allerede var kendte, forklarer Mammen.

"Spørgsmål om 'god skik' bør i mine øjne løses på universiteterne, fx i interne praksisudvalg el.lign."
*UVVU-formands
Henrik Gunst Andersen*

UVVU blev dengang kritiseret – især af AU-forskere - for blandt andet ikke at inddrage som belastende fusk, at Nyborg ikke kunne/ville fremlægge sine observationsprotokoller, sine datamatricer og sine arbejdsprocedurer, herunder udvælgelse af sine forsøgspersoner, når han blev bedt om at dokumentere grundlaget for sine konklusioner, og at dette kunne dække over alt fra ren sjusk over obstruktion til egentlig konstruktion af data. UVVU frikendte alligevel Nyborg, med en meget overfladisk argumentation og uden reelt at forholde sig til data, hvor mangelfuldheden og uviljen til at oplyse data i sig selv burde have været belastende som uredelighed, sagde AU-kritikerne.

Samtidig blev Nyborg-sagen af Nyborg selv fremstillet som en heksejagt og i nogle medier blev han fremstillet som offer og sagen blev gjort til et principielt spørgsmål om plads til fri forskning og kontroversielle forskere som Nyborg.

UVVU: God skik er uni'ernes opgave

Den tidligere formand for UVVU, landskommer Poul Lodbor, viste forståelse for opløsning af UVVUs kompetencer, da Mammen trådte ud: "Vi har en stram jakke på og må kun sige noget og god eller dårlig videnskabelig praksis i en bisætning, uden at det bliver et lod i vægtskålen, når vi træffer en afgørelse". Formanden henviste til, at de stramme krav til uredelighed hænger sammen med, at hovedområderne har forskellige spilleregler for 'god videnskabelig praksis'. Men han

Vildledning eller sidespor

Peter Harder og Jens Mammen er meget uenige om

'vildledningsbetingelse', der førte til Nyborg-frikendelse i 2007

Jens Mammen var medlem af UVVU i 2007, men var inhabil i klagebehandlingen, fordi han havde været institutleder på Nyborgs institut. Men Mammen har ikke glemt Nyborg og er en af klagerne over Nyborg i en aktuel UVVU-sag (se artiklen s. 16).

Mens Mammen og professor Peter Harder, der også var udvalgsmedlem, er enige om, at UVVUs kompetencer bør udvides, så var netop de to meget uenige om Nyborg-frikendelsen i 2007.

Harder var med i UVVU dengang og forsvarede afgørelsen med, at kommissoriet ikke rakte til en egentlig "domfældelse", bl.a. ud fra det daværende krav om, at den indklagede forskning skulle være 'vildledende' for offentligheden: "Der var rod i Nyborgs forskningsdokumentation og andre uregelmæssigheder. Men resultaterne var i sig selv ikke noget, som var 'vildledende' for offentligheden i den forstand, at de ville ændre på den opfattelse, som offentligheden/forskerverdenen havde/har af Nyborg". UVVU gik ud fra, at offentligheden og forskerverdenen på forhånd var bekendt med Nyborgs forskning og hans tilhør til en bestemt gren af intelligensforskningen. Udvalget kunne ikke finde belæg for eller sandsynliggøre, at Nyborg fx havde lavet 'cherry-picking' – dvs. fravalgt eller tilvalgt beregningsmetoder og dermed resultater. Problemerne i Nyborgs forskning kunne derfor ikke karakteriseres som 'bevidst vildledende' (eller så grov uagtsomhed at det måtte bedømmes på samme måde). Den afgørelse kan man selvfølgelig være uenig i.

Mammen: Afgørelse var forskningspolitisk

Professor Mammen var og er meget uenig: "Lovens krav om 'vildledning' var bare et aspekt, som UVVU groft sagt brugte som undskyldning for at undgå realitetsbehandling af substansen i Nyborgs 'forskning'. Vildledningsbetingelsen blev fortolket som vildledning af offentligheden, ikke af forskerverdenen. Men det var absurd, for hvis nogle i forvejen var bekendte med Nyborgs synspunkter, kunne de åbenbart ikke vildledes mere, end de allerede var i forvejen, eller de havde i forvejen mistet tiltro til Nyborg - og derfor opfyldte Nyborg i UVVUs øjne altså ikke vildledningsbetingelsen dengang..."

I Mammens øjne var Nyborg-frifindelsen i 2007 konfliktsky: "Det var i mine øjne mere en forskningspolitisk afgørelse end en faglig, fordi der samtidig verserede en principiel debat om 'fri forskning', fordi nogle hævdede at sagen mod Nyborg var forsøg på at begrænse forskningsfriheden og fordi der måske er stor forskel mellem, hvad der fortolkes som fusk i humaniora/samfundsvidenskab og i nat/medicin".

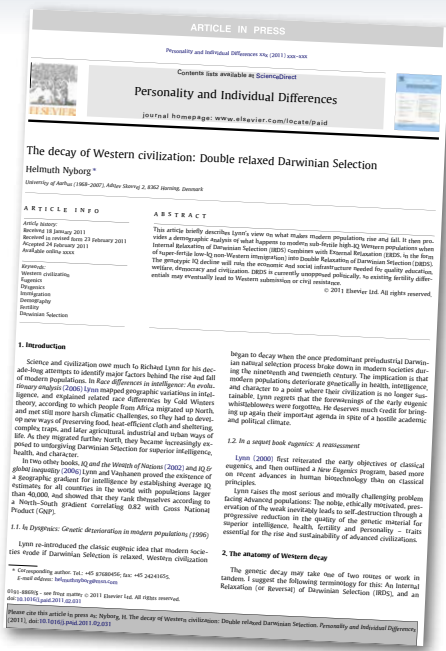
Mammen mener, at 'vildledningsaspektet' var et uheldigt sidespor: "UVVU bør jo ikke alene vurdere forskningsresultater. De skal i endnu højere grad vurdere, hvordan resultaterne er opnået og dokumentationen – metode og forskningsprotokoller m.m. – herfor. Derfor bør det også være belastende, hvis forskere ikke kan fremlægge denne dokumentation, men måske ligefrem har et syndigt rod, yderst mangelfulde baggrundsdata eller måske ligefrem obstruerer en opklaring".

Peter Harder mener, at UVVU inden for lovens rammer kritiserede Nyborgs manglende fremlæggelse af egne data: "Hverken AUs egne udmeldinger til Nyborg eller eksisterende bestemmelser om god praksis på dette område var imidlertid klare nok til en egentlig domfældelse, efter udvalgets enstemmige overbevisning".

Uklarheder til fuskerens fordel

Mammen derimod mener, at UVVU nøjedes med at omtale Nyborgs manglende dokumentation af datagrundlag, men at UVVU burde have taget skridtet fuldt ud og kaldt manglerne for uredelighed: "I UVVU i Nyborgsagen – og i øvrigt også i KUs seneste udredningsudvalg om Penkowa – virker det nærmest til fuskerens fordel, når den konkrete dokumentation 'desværre' ikke kan fremlægges – fordi den aldrig har været der, eller fordi forskeren har destrueret den!

Sådanne mangler burde tværtimod være skærpende for bedømmelsen, fordi det saboterer den kollegiale peer-overvågning og debat om forskning. Tilbageholdelse af forskningsdokumentation i større omfang bør derfor indgå som dødsynd nr. 1 i forskningen, fordi det saboterer forskersamfundets interne udvikling".

var ikke afvisende overfor en graduering af UVVUs kommissorium.

Det er den nuværende formand for UVVU, **landsdommer Henrik Gunst Andersen**, derimod. Han afviser en udvidelse:

"Systemet er i dag skruet sådan sammen, at UVVU ser på de alvorligste forseelser, dvs. svindelsager. Der efterlyses så et udvidet kommissorium og praksis, hvor UVVU også skal kunne udtale sig om 'god skik'. Det vil imidlertid være mere end udvalget kan overkomme; det vil groft sagt gøre UVVU til et heltidsarbejde, og det er mere end systemet kan bære. Spørgsmål om 'god skik' bør i mine øjne løses på universiteterne, fx i interne praksisudvalg el.lign. Her har man også meget bedre indtryk af, hvordan behovet er for den slags vejledning".

Professor Jens Mammen frygtede en sådan afvisning: "Det understreger bare, at det er vigtigt, at forskerverdenen presser på og – med inspiration fra udlandet – kræver mere præcise standarder. Det er uheldigt, at hensynet til øget forvaltningsmæssig belastning bliver prioriteret højere af politikere og embedsmænd end hensynet til sikringen af forskningen".

“ Før kunne vi koncentrere os om fornyelsen i forskning, undervisning og formidling. Nu skal vi bruge alt for mange kræfter til at forsvare velfungerende forsknings- og undervisningsmiljøer imod ... 'reformer'. Jeg kunne blive ved, og ved, og ved, og ved.

Jeg tror at universiteterne er ved at blive slået i stykker ved kombinationen af universitetsloven, uansvarlige bestyrelser, inkompetente ledelse og dels mekaniske, dels elitære finansieringsmodeller”.

Anonym

Ovenstående citat stammer fra en anonym lærer/forsker ved et dansk universitet, med stor sandsynlighed fra Aarhus eller KUs.

Citatet er ikke enestående. **FORSKERundersøgelsen 2012** fortæller, at der blandt de menige uni-lærere er en opsparet og lurende frustration eller forbitelse, grænsende til raseri. Her afsløres nemlig, at 50 pct. ikke tror på, at deres reform ”vil blive en succes efter en indkøring”, men kun 15 pct. er optimister (og 35 pct. mener hverken eller). Langt hovedparten kan heller ikke se rationalet bag deres universitets reform: 65 pct. er uenige i, at reformen er fagligt motiveret (kun 15 pct. at den er fagligt motiveret). Og 80 pct. mener, at reformen har været topstyret af ledelsen (kun 10 pct. oplever at den ikke er topstyret). Og 70 pct. mener ikke, at reformen vil betyde en administrativ aflastning (kun 8 pct. tror på administrativ aflastning).

Er det ikke forskrækkende for AUs ledelse, at der er hele 65 pct. af de struktur-ramte, som ikke tror på strukturreformen – og at mange kritiserer den i tilføjede kommentarer?

”Jeg vil på ingen måde affærdige kommentarerne som rituel brok. Slet ikke. Jeg tror imidlertid heller ikke de er fuldt ud repræsentative for den generelle opfattelse blandt universiteternes ansatte. Vi er klar over, at der er frustrationer, og dem anerkender vi og vi tager dem alvorligt. Men vi ser og hører også, at der er opbakning til de nye faglige initiativer på AU, såsom AU IDEAS, til flere af de nye og stærke institutter og ikke mindst til de nye interdisciplinære centre og de ønsker vi har til den rolle de akademiske råd skal spille fremover.”, svarer **AU's prorektor Søren E. Frandsen**.

”Det er vigtigt at skelne mellem den faglige og den administrative forandringsproces på AU: Det er min oplevelse, at den faglige udviklingsproces er blevet modtaget godt og at den udvikler sig positivt. Og så er der administrative tiltag, som vi under alle omstændigheder har været nødt til at sætte i gang - Vi har været nødt til at investere i moderne administrative og fælles – efter fusionerne og i takt med de stigende og

Frustration, forbitelse

FORSKERundersøgelsen og de anonyme kommentarer fra uni-forskere fortæller, at den

administrative krav til universiteterne.

Og det har desværre medført langt flere problemer og frustrationer hos dele af det akademiske og administrative personale, end vi havde forudset”.

“ Ikke nok med at reformen ikke er fagligt motiveret og at den er totalt topstyret, det har også været sådan at indvendinger er blevet overhørt og at ledelsen nærmest aldrig er gået ind i en seriøs diskussion af hverken begrundelser for eller konsekvenser af deres beslutninger. Reformen kører på mantraer og buzzwords, inter-disciplinaritet, samfundsnytte, centralisering, standardisering m.m., som virker enten ligegyldige, ubegrundede eller dumme”.

65 pct. af de menige mener ikke, at deres universitetsreform er fagligt motiveret. Og nu giver nogle udtryk for, at AU-ledelsen har brugt buzz-words – interdisciplinært, verdensklasse osv. – til at begrunde strukturreformen, men hermed antydes, at de oplever, at der slet ikke er en faglig begrundelse?

”Det er da helt korrekt, at vi har brugt de ord. AU var fx tidligt ude med bl.a. at bruge visionen om stærke interdisciplinære samarbejder – det gav nogen kritik – men nu er der langt flere universiteter, der følger efter. Og 'verdensklasse' er rigtignok også brugt som et udtryk for, at ambitionsniveauet er højt.

Når det er sagt – ja, der er nogle som mener, at ledelserne på universiteterne ikke har været gode til at begrunde reformerne. At kommunikere forandringsprocesser er en svær disciplin. I tilbageblik er jeg enige med dem i, at med den erfaring og viden vi har i dag er der flere ting vi kunne have gjort bedre. Reformerne var nødvendig som opfølgning på de store fusioner i 2007. Men vi må også erkende, at kommunikere forandringsprocesser er en svær disciplin”.

“ Den reform, der er gennemført på Aarhus Universitet, har simpelthen været horribel. Topstyret, ubegrundet, uden indsigt, ødelæggende for mange ellers velfungerende faglige miljøer. Den administrative reform har medført, at der ikke længere er support til undervisere og forskere ude på institutterne. I dag er det professorerne, der står ved kopimaskinerne. Det administrative personale sidder isoleret i siloer og laver ...?”

AUs ledelse har i processen mødt kritik med, at reformprocessen har været inddragende – men der er mange kritikere - en af dem kalder tilmed proces og produkt for 'horribel'?

”Jeg er ikke enig i, at reformprocessen ikke har været inddragende. Den har været grundig, åben og har kørt over en længere periode. Det er selvfølgelig ærgerligt, at mange oplever det modsatte. Men vi har forsøgt at inddrage og kommunikere. Et eksempel på, hvor dialogen er lykkedes, er de nye inddragende Akademiske Råd med checks-and-balances – inden for Uni-Lovens rammer”.

“ Det er ikke sjovt mere at være lektor, friheden er forsvundet og mulighederne for at avancere er minimale. Beslutninger bliver taget hen over hovedet på os. Institutlederen kan kun berette om administrative ting og hvordan vi ligger på internationale ranglister. Aarhus Universitet gennemgår en reform som er helt syg, bl.a. har vi fået at vide, at det vigtigste at få på plads er administrationen. Her troede vi at vi var det vigtigste og det var os der holder administrationen i gang”.

En del af de frie kommentarer fra menige medarbejdere kritiserer reformen for at være mere styret af ledelsens og administrationens betingelser og krav end af faglighed?

Uro eller raseri

store strukturreform på AU har skabt utilfredshed. Her svarer AUs prorektor på kritikken

“ Der er ingen steder hvor universitetsledelsen kan blive draget til ansvar deres faglige dispositioner og den har intet incitament til at gå i dialog med lovgiverne om deres mere excentriske påfund. Det er nemmere at sparke nedad”.

“ Reformen fører til mere administration og højst sandsynligt kun vil blive beskrevet som en succes i ledelsen egne skåltaler. ...

Den administrative reform går nærmest ud på ansvarsforflygtigelse, så det bliver VIPernes ansvar at drive bogføring og jura. Administrationen skal bare se om vi gør det i overensstemmelse med loven”.

Hvor er succeskriterierne, og hvordan måles reformen, spørger de menige?

”Der er klare mål og succeskriterier, såvel internt i form af faglig integration og samarbejde som eksternt i form af større faglig gennemslagskraft (benchmarking, publikationer og citationsmål), på evnen til at tiltrække eksterne forskningsbevillinger samt på målinger i forhold til udviklingskontrakten med ministeriet. På det administrative område er blandt de synlige mål etablering af fælles systemer, brugertilfredshed og kravet om, at vi får reduceret administrationsprocenten fra 10 til 9.

Men det vil være vanskeligt at lave en metodisk direkte sammenligning før-efter, for betingelserne og strukturen vil jo ikke være den samme”.

“ Rektorer, dekaner og andre i ledelsen udtaler ofte at det går glimrende, men det har ingen klangbund ude på institutterne.

Jeg håber at FORSKERforum konfronterer ledelsen på mit universitet (AU). Jeg ville elske hvis ledelsen turde spørge deres VIP-medarbejdere med ansvar for forskning og uddannelse om de har tillid til ledelsen? Det ville blive et rungende nej. (Måske med en undtagelse af de, der bliver (over)betalt for ledelsesmæssigt ansvar”.

Kritikerne siger, at ledelsen ikke har turdet lade de menige evaluere ledelsens håndtering af strukturreformen, så hvornår vil ledelsen evaluere reformen og sin egen rolle?

”På AU gennemfører vi løbende medarbejder- og studentertilfredshedsundersøgelser, som ledelsen er forpligtiget til at følge op på, ligesom vi i forbindelse med ministeriets og Rigsrevisionens tilsyn står til regnskab for universitets drift og udvikling. Vi bliver også løbende vurderet af vore peers, samarbejdspartnere m.v.

Og så vil det være helt naturligt at evaluere forandringsprocesserne på AU efter et passende antal år. Hvornår er ikke nærmere fastsat”.

“ Med den faldende medbestemmelse falder engagementet og ligegyldigheden indfinder sig. Kaotiske omstruktureringer har medført absurde tilstande hvor ingen ved hvem der reelt bestemmer hvad, og hvor nogle personer af og til træffer beslutninger som de reelt ikke har beslutningskompetencen til at tage - enten fordi der ikke er tid til at gå igennem det enormt komplekse administrative system for at nå de virkelige beslutningstagere, eller fordi diverse mellemledere og ad hoc ledere er pressede på administrative områder”.

Nogle kommentarer giver udtryk for, at processen har været frustrerende og desillusionerende, så hvordan vil AU-ledelsen håndtere desillusion og -engagement blandt de menige?

”Jeg er ked af, at der er flere der giver udtryk for frustration og manglende motivation. Det er ledelsen naturligvis forpligtet til at gøre noget ved. Når det er sagt er det ikke så overraskende, at omfattende forandringsprocesser medfører bekymringer og frustrationer – måske endda vrede”.

Falder det nogensinde ledelsen ind, at der er igangsat et stort eksperiment, som kan gå frygtelig galt?

”Der har aldrig været tale om et eksperiment. Jeg er ikke i tvivl om, at de mål, vi satte for den faglige og administrative udvikling, er rigtige. Og AU står allerede nu stærkere end da processen blev indledt i 2007, ligesom der er stor international opmærksomhed om AU's udvikling og visioner. Selvfølgelig er der usikkerhed og risici, når man gennemfører sådanne forandringer, men det tager da 2-3-4 år, før reformen for alvor slår positivt igennem på forskningssiden. Og der vil måske gå 5-10 år, før man samlet kan se resultaterne af en så stor strukturreform”.

”De faglige ambitioner var og er baggrunden for den faglige udviklingsproces. De administrative omlægninger – som er nødvendige for at trimme de administrative omkostninger og processer – har i perioder overskygget de faglige visioner, ambitioner og resultater. Og det er jo sådan, at hvis administrationen ikke fungerer, så opleves det stærkt hos de ansatte og de studerende – ja det giver anledning til daglig irritation og frustration. Og vi erkender, at der har været problemer i den proces, men det er vi i fuld gang med at få styr på”.

'Undervisningsbaseret fo

- omvendt af forskningsbaseret undervisning: Når de studerende og lærere inspirerer hinanden

"At blive frikøbt til forskning – det er lidt som at vinde i lotto."

Siger CBS-professor **Niels Aakerstrøm Andersen**, der sætter ord på de blandede følelser, mange universitetslærere har til forholdet mellem forskning og undervisning. Forskningen er der, man dyrker sin faglige passion, og samtidig skaber grundlaget for undervisning af høj kvalitet. Af samme grund hører man ofte om det problematiske i, at man pålægges så meget undervisning, at det går ud over ens tid til forskning. Man hører derimod aldrig fastansatte klage over, at de underviser for lidt.

Men ligesom forskningen spiller en vigtig rolle for undervisningen, så spiller undervisningen også en vigtig rolle i forhold til forskningen.

Det er synspunktet bag begrebet 'undervisningsbaseret forskning', som af og til dukker op i universitetspædagogiske debatter og sammenhænge.

Undervisning giver bedre forskere

Synspunktet deles af **Jens Dolin, leder af Institut for Naturfagenes Didaktik på KU**.

"Man taler altid om forskningsbaseret undervisning som en af universitetets kronjuveler. Og heri ligger, at forskningen kommer først og er grundlaget for undervisningen. Min pointe er, at det er mere ligeværdigt – det er to sider af samme sag, og det er faktisk lige så interessant at se på sammenhængen den anden vej rundt," siger han.

Ifølge Dolin findes der studier, der viser, at undervisning er fremmende for postdoc'eres evner som forskere: "Det, at de skal formidle deres forskning, bringer dem igennem nogle refleksionsprocesser, der igen smitter af på den måde, de forsker på. I formidlingen oplever du, at svage punkter og uklarheder kommer til at stå krystallklart frem. Du får også noget feedback, nogle skæve spørgsmål og nogle dimensioner, du ikke har tænkt på. Det sætter også sit aftryk."

Han beskriver forskningsprocessen som det at forskeren graver sig ned i et hul, men hvor undervisningen er det tidspunkt, hvor man tvinges til at kigge op over kanten.

Derfor ærgrer han sig også over den statusforskel, han mener, der er kommet mellem forsknings- og undervisningsdimensionen. Men han ser samtidig udviklingen som en

naturlig reaktion på den måde, belønningssystemet er indrettet.

"Reelt bliver du kun målt på din forskning. Når du skal lave din arbejdsmæssige selvangivelse, så er det forskningen, du indberetter. Og selvom mange rigtig gerne vil bruge tid på undervisningen, så må de bare erkende, at bruger man for meget tid, så går det ud over karrieren. Og derfor gør de det ikke, fornuftige mennesker, som de er."

Prøver tanker af på studerende

CBS-professor Aakerstrøm Andersen er helt enig i Dolins synspunkter om undervisningens betydning for forskningsdelen af hans arbejde:

"Hos os laver vi meget undervisningsbaseret forskning, forstået på den måde, at vi tit har vores studerende i tankerne, når vi

overvejer, hvad relevant forskning er. Når jeg for eksempel planlægger at skrive en bog, tænker jeg altid meget over, hvad de studerende har behov for og hvilken viden, de brug for," fortæller han. Det er heller ikke sjældent, at jeg bruger et oplæg for studerende til at afprøve en tanke eller en argumentationsfigur".

Han beskriver, hvordan der overordnet set er to modtagere for hans forskningsarbejde: andre forskere, og så et ikke-forsker niveau, som de studerende er en slags repræsentanter for. Og han ville nødtigt undvære den sidstnævnte gruppe.

Frikøb er ikke evig lykke

"Det ville være røvedeligt at være forsker uden de studerende. Skulle jeg kun skrive til andre forskere, og ikke til den praktiske

Studieopgave = artikel

3. semester gruppeprojekt endte som peer reviewed artikel i et forskningstidsskrift. Med læringsudbytte for både studerende og vejleder

Udtrykket 'undervisningsbaseret forskning' blev meget konkret for **post.doc. Bjarke Oxlund**, da han valgte at skræve over det traditionelle skel mellem den viden, der skabes i undervisningssammenhæng, og så den viden, der skabes, når "rigtige" forskere går i gang.

Men en af de grupper, han underviste i 'anvendt antropologi' på antropologi-studiets 3. semester, havde gang i et så spændende projekt og med så gode cases, at han ikke så nogen grund til, at det ikke skulle kunne få forsknings-karakter ved at blive skrevet som videnskabelig artikel.

"Det var lidt vildt. Det er jo ikke engang bachelorer, vi snakker om. Kurset har kørt i årevis, og der var bare tale om en skoleopgave, der ikke skulle komme andet ud af. Men de havde gjort det så super godt, at det efter min vurdering kunne bære en forsknings-artikel, så jeg spurgte: Hvad siger I, skal vi prøve?" fortæller Oxlund.

Og det var de studerende med på. Projektet, der var en interview-baseret analyse af et arbejdsmiljøprojekt på Rigshospitalet, blev taget under fælles videnskabelig behandling af Oxlund og gruppen i en række analyse- og skrive-workshops, og den udarbejdede artikeltekst kom under peer review og blev til sidst udgivet i tidsskriftet Kulturstudier. Som forfattere stod de fem studerende samt Bjarke Oxlund selv.

Andre øjne på forskning

En meget lærerig proces – både for de studerende og for vejleder, siger Oxlund selv om forløbet.

"For det studerende var det en øjenåbner at se, hvor lang tid det tager at få publiceret en forskningsartikel. I virkeligheden synes jeg selv, det gik relativt hurtigt, men sådan føltes det ikke for dem. Og så har det også betydet noget for deres opfattelse af forskning. De så på forskning som noget, der bliver skrevet af genier. Men nu læser de videnskabelige tekster med helt andre øjne," fortæller han.

Forløbet har også givet Oxlund stof til eftertanke omkring det videnskabelige element i undervisningen på bacheloruddannelsen – eller måske nærmere manglen på samme.

"På vores analyse-workshop sad jeg som

forsker og talte om, hvad vi kunne tolke på, hvad det kunne bære og så videre. Hele den analytiske del er som en black box, som vi næsten aldrig åbner for de studerende. Det gør vi på specialniveauet, men min pointe er: hvorfor ikke tage dem alvorligt, første gang de laver øvelserne?"

Indspark til egen forskning

Men det er som sagt ikke kun de studerende, der får noget ud af denne konkrete form for undervisningsbaseret forskning. Bjarke Oxlund føler også, at han selv som forsker bliver styrket: "Jeg kan ikke løbe rundt og lave feltarbejde i alle mulige sammenhænge, men når de studerende kommer med de her indspark, så er det materiale til de ting, jeg går og arbejder med på et måske lidt mere abstrakt niveau. Og så udfordrer de studerende mig, og skærper min sans for, hvad der er vigtigt, og hvad god antropologisk forskning er."

Som sagt kom Bjarke Oxlund også til at stå som medforfatter til artiklen - omend han vurderer at den ekstra tid, han har brugt på den særlige tilblivelsesproces, langt overstiger, hvad han ville have brugt på artiklen, hvis han selv skulle have stået for udarbejdelsen...

Burde lære at skrive i artikelformat

Imidlertid er Oxlund nu i gang med at skrive en artikel om, hvordan man mere systematisk kan integrere undervisningsopgaver og forskning. Han gør sig ikke illusioner om, at der kan komme forskningsartikler ud af samtlige studieopgaver på et 3. semester-kursus. Men han tror, der vil være meget at hente, hvis man satser mere målrettet på, at projekterne skal have et formidende output.

"Jeg vil mene, at meget af det, der kommer ud af universitetet, burde forpligte sig på at komme ud på et formidende niveau. De studerende skal lære at skrive i et artikelformat, og som minimum skal man forsøge at lave en intern peer review-proces, og skal man oprette faglige studentermagasiner, som tingene kan udkomme i. Det kan man have som minimumsmålet, og kan opgaven så bære mere, så skal man forsøge at skyde den af til nationale faglige tidsskrifter," slutter Bjarke Oxlund.

(Foto: Colourbox)

brug, så ville det blive meget lukket. Så hvis jeg for eksempel skriver en begrebshistorisk analyse, er det vigtigt for mig også at vise, hvordan jeg har udviklet metoden – altså et what-to-do aspekt. På den måde får artiklen både forskningsværdi, men også værdi for de studerende."

Mens undervisningsfrikøb er noget, mange forskere går og drømmer om, så er flerårige frikøb ikke noget, Aakerstrøm sukker efter.

"Jeg tror ikke det ville gavne min forskning. Måske hvis jeg blev frikøbt et halvt år, som jeg har prøvet nogle gange. Jeg tror faktisk, den måde jeg selv fungerer bedst på, er at have et lille frikøb på 20 procent. Det giver mig det ideelle forløb, og så glæder jeg mig igen til at komme i gang med at undervise.

lah

Mentaltræning af fo

- men det kræver også en bestemt mental styrke at være forsker, siger ph.d.-studerende i sportspsykologi

Det er forsommer og EM-turneringen i fodbold er i sin afgørende fase. Kvartfinalen mellem Italien og England udvikler sig til en nervepirrende forestilling, da den ordinære spilletid ender uafgjort og kampen skal afgøres ved straffesparkturnering. Italien kikser andet forsøg og ligner et hold på vej ud af turneringen, da den erfarne tekniker Andreas Pirlo skal sparke. Misser han også, er alt håb ude. Pirlo løber til bolden, men umiddelbart før sparket bremser han op, og i stedet for et hårdt skud i siden, tipper han fint og stille bolden midt ind i målet, hvor målmanden for længst har kastet sig til den ene side.

UNG FORSKER

En af de mange millioner, der sad og fulgte kampen på tv, var **ph.d.-studerende Johan Wikman**, der forsker i mental styrke blandt idrætsudøvere.

Mental styrke skal trænes

Da han så Pirløs nonchalance i den ekstremt pressede situation, vidste han, at her var tale om mental styrke på et helt ekstraordinært niveau.

”Lige efter han havde scoret det mål, vidste jeg, at Italien ville vinde, selvom de var bagud. Det mål gjorde hele forskellen,” fortæller Wikman.

Og ganske vist. Englænderne brændte de to næste straffespark og tabte kampen. Bag efter var der almindelig enighed om, at Pirløs spark havde været psykologisk afgørende.

”Den cool og kalkulerende måde hvorpå Pirlo agerede, er noget man enten kan eller ikke kan. Selv ikke en massiv mængde træning kan lære en spiller den slags”, sagde Englands manager Roy Hodgson således.

Men her er Johan Wikman ikke enig. Mental styrke er noget der kan trænes, og netop det er emnet for hans ph.d.-projekt, som består af udviklingen af et elitetræningsprogram for unge elitesportsudøvere.

Og selvom hans projekt retter sig mod unge sportsfolk, så har det bredere perspektiver end som så. For mental styrke er noget, alle med fordel kan træne sig i. Ikke mindst forskere, der arbejder i et konkurrencepræget miljø, med løbende krav om at præstere i forbindelse med forskning og undervisning.

Mental styrke skal bruges på flere niveauer,

Andrea Pirløs iskolde straffespark mod England i EM

fortæller Johan Wikman. Både langsigtet og kortsigtet.

”Der er den styrke, der skal til for at bide tænderne sammen og gøre det, der skal til. For eksempel at træne de samme bevægelser dag efter dag. En anden form for mental styrke er at bære presset, når man står i en situation, hvor man skal præstere. Straffesparks-skytten, der kommer til at tænke: åh nej, hele nationen vil hade mig, hvis jeg brænder. Han er allerede på dybt vand.”

Præstationsangst

Præstationsangsten, som de fleste nok kender til, er en uberegnelig faktor. Men ifølge Johan Wikman er der ingen tvivl om, at den kan have en direkte indflydelse på kroppens evne til at gøre det, man vil have den til.

”Når man har trænet rigtig meget, reagerer kroppen næsten instinktivt. Det er lidt som tifinger-systemet, når man skriver. Du udfører det instinktivt og har overskud til at være opmærksom på andre faktorer. Men

hvis du bliver nervøs, begynder du at tænke over en masse ting, der fylder og lægger beslag på ’båndbredden’. Og på eliteniveau skal der ikke meget til, før bevægelserne bliver markant dårligere. 5 procent – så er man pludselig ikke i verdenseliten men kun i danmarkseliten,” siger han.

Men de pressede situationer er noget, man kan træne og forberede sig på. Der findes helt konkrete øvelser, der hjælper en til at få styr på de forskellige facetter af den mentale balance. For eksempel spændingsniveaet i kroppen, som man kan lære at regulere gennem åndedrætsøvelser – både hvis man er lidt for anspændt, men også hvis man har brug for at komme i højere omdrejninger. Men øvelsen i sig selv er også noget, der skal trænes.

”Det er for sent at komme med øvelsen, dagen før sportsudøveren skal kæmpe i OL-finalen. Det er noget, man skal øve hver aften i lang tid, sådan at den sidder på ryggraden og kommer naturligt til personen, når man står og har brug for den,” siger Wikman.

M-turneringen – et eksempel på mental styrke i særklasse, siger Johan Wikman.

Visualisering

En anden klassisk mentaløvelse er at visualisere den opgave, man har foran sig. Man kender det for eksempel fra alpinskiløbere, der for deres indre blik løber pisten igennem igen og igen, og på den måde bliver fortrolige med deres løb. For at gøre visualiseringen så autentisk så muligt, at det vigtigt at man forsøger at inddrage alle sanser.

”Det kan være en svær øvelse at lære, så jeg starter altid i det nemme med at bede folk gå hjem, lukke øjnene og forestille sig, hvordan en citron smager, eller hvordan en læderbold føles. Ting, der er nemme at forestille sig”, fortæller Wikman.

Han nævner som et andet eksempel en atletiktræner, der af og til tog en ghettoaster med til træningen med lyden af tilskuere i baggrunden. Formålet var, at atleterne skulle vænne sig til presset fra tilskuerne, mens de udøvede.

En af de grundlæggende teser for Johan Wikman og hans projekt er, at der er for lidt

Når fast løn og arbejdstider trækker

Vil man være eliteforsker, kræver det mental styrke at gøre det, der skal til. Sådan sammenligner Johan Wikman selv det elitesportsmiljø, han studerer, og så det forskermiljø, han er en del af. For sit eget vedkommende er han imidlertid usikker på, om han vil gå helhjetret efter forskerkarrieren.

UNG FORSKER

”Jeg er lidt misundelige på folk, der siger: ’Wow, det her vil jeg gøre resten af livet’. For det har jeg desværre ikke, selvom en 3-årig ph.d.-stilling er en god måde at finde ud af, om det er det rigtige. Jeg har spottet nogle fordele, men også nogle ulemper ved at være i den her verden, siger Johan Wikman.

Han nævner tre forhold, som for ham taler imod en forskerkarriere. Det ene er det store fokus, der er på publikationstrømmen og på forskningsfinansieringen, hvilket gør forskningen til en meget strategisk øvelse.

Det andet er soloforsker-kulturen og den ensomhed, der af og til hører med. Og endelig er der de usikre jobperspektiver for en ung forsker:

”På Institut for Idræt får vi sjældent så store midler, at det kan give en fuldtidsstilling. En halv million her og en halv million der – det er flot, men det bærer ikke så langt. I øjeblikket har jeg en deltidsstilling på et gymnasium, fordi mit ph.d.-projekt er blevet forsinket. Og jeg må indrømme, at

det tiltaler mig med en stabil indtægt og de faste arbejdstider,” siger han.

Johan Wikman kommer selv fra en baggrund som fodboldspiller på semi-eliteniveau. Han begyndte at læse idræt med psykologi som bifag, og her slog det ham, hvor lidt fokus idræts-videnskaben har på den mentale del af sportspræstationen:

”Jeg tænkte, at det var da fantastisk, så meget vi ved om kulhydrater og hvornår man skal stå op om morgenen for at præstere. Men hvis en mand har problemer med kæresten, så er det altså lige meget, hvor meget han har spist, så kan han bare ikke præstere den dag.”

Det fik ham til at skrive speciale om mentaltræning, og da Team Danmark kontaktede hans specialevejleder for at få skabt noget dansk vidensudvikling på området, lå det lige til højrebenet at fortsætte studierne i et ph.d.-projekt.

Han forventer at afslutte projektet her i efteråret, og så vil fremtiden vise, om der skal stå forsker, gymnasielærer eller måske mentalcoach på visitkortet.

opmærksomhed på den mentale træning i dansk eliteidræt, og at en del af den omfattende tid, udøverne bruger på træning, med fordel kan bruges på at træne hovedet, i stedet for blot at træne kroppen.

Mentaltræning indlagt i ph.d.-uddannelsen

Men det med at træne sin mentale styrke er en øvelse, som også sagtens kan bruges på universiteterne, mener Wikman. For det at være forsker er en så konkurrence- og præstationsbaseret stilling, at det også kræver en hel del mental styrke.

”Det gør det på mange måder. Det kræver mental styrke at beslutte sig for at gøre det, der skal til. Man skal arbejde hårdt og længe, og man er nødt til at være strategisk, når man vælger forskningsområder, i stedet for bare at dyrke det, man interesserer sig for. Sådan er gamet. Og så er der de situationer, hvor der skal præstere nu og her – ved forsvar, præsentationer og den slags.”

I Wikmans øjne ville det derfor ikke være

en tosset ide at lægge et kursus i mental træning ind for eksempel i ph.d.-uddannelsen: ”Man kan jo starte med præstationsangsten, hvor der er mange små øvelser og små tricks, man kan bruge på sig selv for at blive mindre nervøs. Den slags virker ofte dobbelt, fordi man så på forhånd ved, at man har nogle ting, man kan gøre, hvis man skulle blive nervøs.”

Det sker da også, at Johan Wikman snupper en omgang mentalgymnastik for at klare koncentrationen eller spændingsniveauet.

”Jeg kan bruge det i forhold til at lave en præsentation eller hvis jeg har et vigtigt møde, hvor jeg så har nogle ting med i værktøjskassen. Nogle gange føler jeg mig måske lidt stresset, og så bruger jeg nogle afslapningsteknikker. Men meget handler om selvindsigt og finde ud af, hvad man har brug for. Det er ikke et mentalt trick at løbe en tur, det handler bare om at finde ud af, at jeg måske arbejder bedre, hvis jeg har løbet en tur.”

lah

Konferencen - uden standarder og professionel pli

Når oplægsholdere ikke kan holde tiden. Eller når keynote-speakere arrogant aflirer deres præsentation, mener arrangør Charles Husband

Deltagelse i konferencer, symposier og andre akademiske fora indgår som et naturligt element i enhver universitetslærers jobbeskrivelse. I en tid præget af hyppige og forstyrrende forskningsevalueringer kommer en invitation til at holde et keynoteoplæg som en kærkommen og prestigefyldt tilføjelse til cv'et. Der er også en reel chance for, at det får en vis gennemslagskraft i forhold til fremtidige karrieremuligheder. I manglen på den slags invitation og dertil hørende egomassage, kan forskeren alligevel hurtigt komme til at mærke, hvordan forskningsstyringens tunge hånd skubber i retning af det netværkspotentiale, der ligger i konferencedeltagelse, samt det grundlæggende behov for at være synlig i professionelle fora. Det personlige engagement i faget og karrieren vil som regel også være nok til at få de fleste til at opsøge muligheden for at holde oplæg for et hensigtsmæssigt akademisk publikum. Der findes altså tungtvejende grunde til, at forskere binder an med at præsentere papers.

ESSAY

Intellektuelt giver sådanne lejligheder mulighed for at afprøve data og analyser over for kritiske fagfæller. I de diskussioner, der opstår, kan vi forskere, ofte på et sent stadie og nærmest tilfældigt, opdage, hvad det er, vi egentlig forsøger at nå frem til. Ligeledes kan man føle sig knust, når det efter mange timers arbejde viser sig, at ens metode eller argumentation er fejlbehæftet. Mere typisk er det dog nok, at man føler, at man har synliggjort sit arbejde og sig selv og dertil fået værdifuld indsigt i forhold til arbejdets styrker, svagheder og fremtidige udviklingsmuligheder.

Hver gang man deltager intellektuelt er der selvfølgelig også tale om et performativt engagement, idet individets stil, veltalenhed, gennemslagskraft, vivacitet – eller den monotone fremføring fra en indesluttet figur, der gemmer sig bag talerstolen – evalueres mindst lige så indædt som substansen i dets argument.

Selv om det er det akademiske arbejde, der tæller, er de performative færdigheder ligeledes afgørende for personens omdømme. Blandingen af akademisk kompetence og performativ *schwung* kan højne ens synlighed betragteligt. Keynotespeakers især har vanskeligt ved at slippe

af sted med ikke at besidde kommunikative færdigheder.

Udbuddet af forskere, der er tvunget til at optræde på den akademiske scene, er altså stort, ligesom der er efterspørgsel efter "quality speakers", der kan levere varen og agere intellektuelle fyrbødere ved disse seminarer, symposier og konferencer. Det akademiske teater mangler således på ingen måde producenter, og det vrimer med håbefulde skuespillere.

Derfor er det overraskende, at der tilsyneladende ikke findes klart definerede og bredt accepterede normer for deltagelse i dette livlige og vitale miljø. Eller, hvis sådanne normer rent faktisk eksisterer, kan man med en vis rimelighed argumentere for, at det er på tide, at de blev taget op til fornyet overvejelse.

Ved alle disse lejligheder tildeles hvert oplægsholder et begrænset antal minutter til at præsentere sit arbejde, og hele seancen afhænger i den grad af, at denne kontrakt overholdes. Så hvorfor er så mange forskere helt ude af stand til at holde tiden? Hvorfor mener de, at det er acceptabelt at stjæle tiden fra andre oplægsholdere? Den sidste taler i en session er alt for ofte nødsaget til at redigere i sin præsentation på stående fod for at kompensere for foregående langtrukne foredrag. Hvad siger det ikke om dem, der hellere vil høre på deres egne velkendte argumenter, end at give publikum tid til at kommentere?

Til tider kan det være i orden med nerver eller en inspirerende diskussion med publikum som gyldige undskyldninger for at gå over tiden, og jeg kan også komme i tanker om to lejligheder i de seneste ti år, hvor jeg selv ikke har været i stand til at fatte mig i korthed. Men rutinemæssig mangel på disciplin er nok en bedre forklaring på de fleste overtrædelser. Alt for ofte ser oplægsholderen med stor overraskelse og forvirring på ordstyreren, når han eller hun får besked om, at nu er der "*fem minutter tilbage*". Og alt for ofte ser man, hvordan ordstyreren bliver lige så panikslagen, når foredraget til trods herfor ser ud til at skulle fortsætte i det uendelige.

At være ordstyrer over for en vrangvillig oplægsholder hører til blandt akademikerens mere ulykkelige opgaver. Ligesom den talende ser man ud mod publikum, men for ofte er der tale om vidt forskellige

perspektiver på dets reaktioner. I takt med at blikkene begynder at flakke mod uret, og sympatien med foredragsholderen åbenlyst går i aftagende, sidder man tilbage som autoriteten, der er ansvarlig for denne elendige situation. Selve autoritetsbegrebet drages afgørende i tvivl, når den talende verfer en af med en håndbevægelse og selvsikkert forsikrer, at han/hun kun har brug for yderligere "*to minutter!*" og samtidig i en pervers fremvisning af kommunikativ kompetence giver udtryk for irritation over den utidige afbrydelse. Ved en særlig mindeværdig lejlighed udviste foredragsholderen så megen ringeagt for min rolle som ordstyrer, der hastigt åd sig ind på den næste talers sidste allokerede minutter, at jeg så ingen anden udvej end at opfordre publikum til at forlade lokalet – det var ganske enkelt den eneste måde, hvorpå den wagnerske forestilling kunne afsluttes.

Det akademiske teater mangler således på ingen måde producenter, og det vrimer med håbefulde skuespillere.

Derfor er det overraskende, at der tilsyneladende ikke findes klart definerede og bredt accepterede normer for deltagelse i dette livlige og vitale miljø

Vi kan også spørge, om vi ikke også er forpligtet på anden vis, enten formelt eller til blot at give udtryk for professionel pli, når vi holder et oplæg? Er det rimeligt bare at dukke op, holde sit foredrag, opdatere cv'et og så tage af sted igen? Den slags opførsel er upassende for et medlem af et akademisk fællesskab, men er langt fra usædvanlig. Kan det virkelig være acceptabelt, at keynotespeakers udnytter deres prestige til blot at dukke op, tænde en lunte og derefter trække sig tilbage?

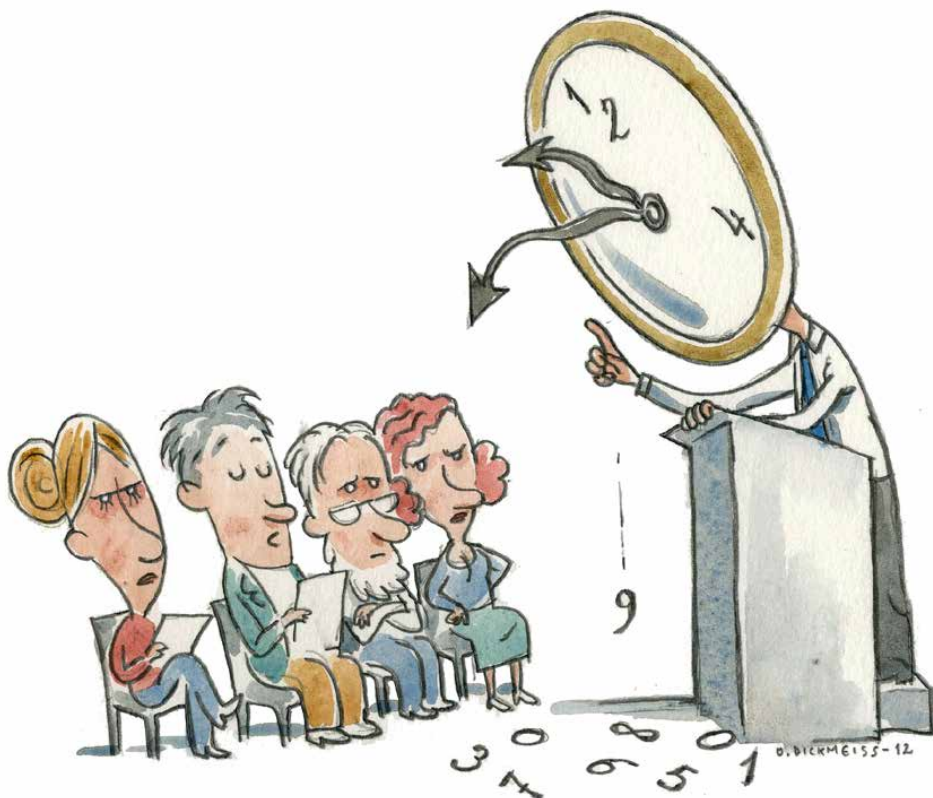
Jeg har altid ment, at en invitation til at give et paper på en conference samtidig var en invitation til at *deltage* i konferencen. Hvis mine kolleger er villige til at høre mit foredrag, tilsiger anstændigheden, at jeg også hører deres. Ligeledes hvis arrangørerne har vurderet, at dit paper giver mulighed for meningsfuld intellektuel diskussion, er det rent professionelt på sin plads og potentielt gavnligt i personligt henseende at blive siddende, indtil seancen er forbi, for at kunne

udforske, hvilke synergier og kreative muligheder, der kan opstå.

Måske fortolker visse mere fremtrædende akademikere end mig selv deres forrang som en sådan velsignelse, at de føler sig forpligtet til at acceptere keynote-invitationer som en slags *noblesse oblige*. Under alle omstændigheder lægger kravet om, at der skal "store navne" til at sætte en konference i gang og tilføre den det rigtige præg af *excellence*, et sådant pres på højtprofilerede foredragsholdere, at den slags vurdering fra deres side måske ikke bare forekommer rimelig, men til og med virker som et legitimt udtryk for professionel forpligtelse. Det kan godt være – men når man påtager sig en sådan forpligtelse, ville det ikke også være rimeligt at forlange, at keynotespeakeren udfærdiger et paper, der rent faktisk passer til det pågældende publikum samt temaet for den konference, hvortil vedkommende er inviteret til at tale? For nylig fortalte en fremtrædende amerikansk kollega mig om en ordstyrer, som, da han takkede keynotespeakeren, roste hovedargumentet i oplægget, for derefter at kvalificere sine rosende ord med det på alle måder tilintetgørende udsagn: "Og det har jeg også syntes alle de andre gange, jeg har hørt det."

Hvordan ville det gavne akademisk, hvis alle keynotespeakers var forpligtede til at deltage fuldt ud i konferencerne? For det første ville de formentlig bedre kunne tage sig sammen til at forberede et paper til et publikum, de skal være sammen med i to dage, ligesom andre deltagere angiveligt ville kunne mærke et løft ved at få lov til at tilbringe akademisk kvalitetstid sammen med førende navne inden for deres felt. Man kunne også spekulere på, hvor meget det kunne gavne, hvis alle rent faktisk dukkede op for at præsentere deres oplæg. I visse tilfælde er det åbenbart sådan, at et tilsagn om at holde konferenceforedrag indeholder en personlig udtrædelsesklausul, der tillader foredragsholderen at ophæve alle forpligtelser, hvis blot vedkommende ikke har taget sig sammen til at forberede sit oplæg, eller et mere spændende tilbud viser sig i mellemtiden.

De praksisfællesskaber, der danner rammerne for akademisk produktion, synes efterhånden ikke at have problemer med at acceptere et instrumentalt syn på

konferencedeltagelse, som ikke længere er bundet op på noget forpligtelsesbegreb. Et syn, der er gennemsyret af accept i forhold til mangel på pli, elendig selvdisciplin og begrænset engagement. Det kan vi ikke være tjent med. Måske er det bare endnu en manifestation af, hvordan det tærer med en akademisk kultur, der drives af præstationsindikatorer, hvor den enkelte forsker efterhånden måles individuelt i forhold til en lang række forskellige kriterier (publikationernes antal og kvalitet, antal projektansøgninger, genereret forskningsindtjening, indtjening ift. videnoverførsel, antal ph.d.-afhandlinger vejledt og færdiggjort (til tiden), antal undervisningstimer, administrative funktioner, prestige, gennemslagskraft, studenterevalueringer, match ift. "universitetets tilbud").

I vores bestræbelser på at leve op til disse målsætninger er vi akademikere blevet rutinemæssigt instrumentale i forhold til vores forsøg på at disponere over vores tid og prioriteringer. Institutter har udviklet sig fra akademiske fællesskaber til overstyrerede produktionsenheder, hvor de enkelte produktionsenheder (forskere og undervisere) forsøger at finde mening i deres egne

personlige erfaringer med samfundets og institutionernes nedskrivning af deres værdi. Denne form for strategisk individualisme giver ikke grundlag for at fejre den kollektive ejerskab over viden og kreativ indsigt, som er selve konferencernes eksistensberettigelse.

Vi kender selvfølgelig godt til konferencer, hvor intellektuel udveksling udgør et nyttigt forum i forhold til intensiv jobsøgning, men de fleste konferencer og seminarer arrangeres af folk med et ægte engagement vedrørende det at fremme skabelsen af ny viden inden for deres område. Måske er tiden inde til, at de professionelle instanser, som ofte tilfører konferencerne deres legitimitet og status, begynder at stimulere til en debat om foredragsetikette. Eller skal vi bare falde tilbage på afbrydelser og tilråb som disciplinerende tiltag?

Charles Husband er professor ved University of Bradford.

Oversat i uddrag af Martin Aitken fra THES 12 July 2012

Videnspolitik med filosofisk tilgang

Anmeldelse: "Hvordan styres videnssamfundet? Demokrati, ledelse, organisering" (antologi redigeret af Jan Faye og David Budtz Pedersen)

Der findes ikke mange bøger på dansk, der systematisk og kritisk fortæller os hvad samlebetegnelsen "videnssamfund" indebærer, hvor det bevæger sig hen og nok så vigtigt, hvordan det adskiller sig fra det samfund vi kender. Derfor er denne bog et velkomment bidrag og det er bogens store fortjeneste, at den har ambitioner, der række så vidt at ville diskutere så centrale temaer som demokrati, ledelse og organisering i dette nye samfund.

For at indfri et så ambitiøst projekt har redaktorerne samlet 3 håndfulde danske filosoffer og samfundsforskere og bedt dem om at bidrage med analyser af tre delområder, nemlig:

Forholdet mellem videnskab og demokrati, Ledelse af offentlige vidensinstitutioner, Organisering og internationalisering af universitetet og forskningen.

Ud fra denne opdeling bliver det klart, at bogens tyngdepunkter trods den brede titel ligger på analyser af, vilkårene for videnskaben i videnssamfundet og dermed på hvorledes videnskaben organiseres og ledes på universiteterne. Det betyder imidlertid også, at en række problemområder udelades.

Det vigtigste fravalg i bogen er dog en diskussion af hvad der i videnssamfundet er de særlige kendetegn ved økonomi og beskæftigelse, problemområder der ellers har stor politisk bevågenhed.

Når man har læst alle bogens 16 kapitler får man bekræftet, at bogens opfattelse af videnssamfundet lægger tyngdepunktet på videnskab og universitetet, og bogens titel burde derfor nok have præciseret, at bogen først og fremmest beskæftiger sig med at analysere de nye og ændrede vilkår og muligheder for at producere videnskab inden for universiteternes mure.

Dette bekræftes også i indledningen, hvor redaktorerne **Faye og Budtz Pedersen** ser ud til at have planlagt bogen med det sigte at belyse spørgsmålet om ovennævnte nye vilkår for at producere videnskab. Valget er så blevet at sætte fokus på to begreber, viden og politik, og især den måde som disse to områder flettes sammen under betegnelsen "videnssamfundet". Det betyder så omvendt, at vi ikke får en diskussion af hvilke forandringer i samfundets produktion der sker i overgangen fra industrisamfundet til videnssamfundet. Her mangler et kapitel, der diskuterer betingelserne, fx økonomien og strukturer samt de

forandringsprocesser der udspringer heraf.

Indledningen rummer dog et tilløb til at udvikle et præcisere begreb om "viden" og især viden i en samfundsokonomisk sammenhæng, der måske kunne have opfyldt denne funktion. I det korte i afsnit om nye former for vidensproduktion, Mode 2-videnskab (Gibbons), som korrekt ses som et af de vigtigste bidrag til de seneste 10 års udvikling i europæisk forskningspolitik. Men når Mode-2 netop handler om komplekse netværk, hvor ikke-universitære aktører får større indflydelse/dominans - bl.a. den industrielle forskning, vidensproduktionen i den offentlige sektor samt hele uddannelsesområdet - burde det mere eksplicit fremgå, at bogen mest kommenterer universitets-siden. Og redaktorerne kunne med fordel have fastholdt Mode-2 kompleksiteten som diskussionstema for de enkelte indlæg for at få belyst nøglebegreberne viden og politik, som er bogens kerne. Derfor er det en mangel, at indledningen ikke tager konsekvensen heraf og præciserer begrebsdannelser om "viden" og samtidig, at redaktorerne ikke har sikret sig, at bogen har et kapitel, der langt mere kontant og empirisk tager fat i denne problematik, som jo er meget omdiskuteret blandt forskere der arbejder med viden, innovation og politik². Indledningen problematiserer eller definerer således ikke rigtig de to begreber viden og politik og lader det dermed være op til de enkelte bidragsydere og til læseren at sætte et specifikt indhold ind. Det betyder også at det er læseren, der i høj grad selv skal tegne den røde tråd gennem de mange bidrag i bogen.

“Valget er så blevet at sætte fokus på to begreber, viden og politik, og især den måde som disse to områder flettes sammen under betegnelsen "videnssamfundet"

Bogens første del diskuterer **Jan Faye** videnskab og samfund og **Klemens Kappel** videnskabens rolle i demokratiet. Begge bidrag arbejder med teser om at en sandheds-søgende videnskab i et demokrati må have sikret sig en autonomi fra det politiske system for at kunne opfylde videnskabens normer, som Merton har beskrevet dem (CUDOS) og producere sand viden. Dette sættes så i relation til de seneste års stigende politisk

regulering af videnskaben, således at læseren efterlades med en forestilling om at vi havde en slags guldalder for den frie forskning i efterkrigstiden frem til de politiske indgreb de seneste 10-15 år. På dette sted kunne bogen med fordel have trukket på konkrete historiske analyser, der ville have problematiseret dette billede³. I de første efterkrigsår blev grundlaget lagt for den danske forskningspolitik, og i 1950'erne blev oprettelsen af forskningsråd og udbygning af universiteterne direkte begrundet med at forskningen skulle tjene den økonomiske vækst. Og der er vel heller ingen grund til at glemme, at et vigtigt element i studenteroprørets kritik af det stivnede universitet i 1968 var, at professorernes forskning var alt for tæt på erhvervsinteresser ("Forskning for folket", fagkritiske analyser i samarbejde med fagbevægelsen).

I samme del af bogen skriver **Finn Collin** veloplagt og kritisk om socialkonstruktivismen som er dominerende i videnskabsstudier (STS) og diskuterer, om denne tilgang til at analysere videnskab utilsigtet fremmer politisk styring af forskningen, fordi den rummer eksplicite antagelser om demokratisering af videnskaben. En præcis og velargumenteret kritik som Collins retter mod de socialkonstruktivistiske videnskabsstudiers analyser er, at de i deres fokusering på at eftervise de socialkonstruktivistiske elementer i frembringelsen af videnskabelig viden helt kommer til at fravælge eller ser bort fra den betydning, som de organisatoriske og institutionelle rammer for frembringelse af viden har. Disse socialkonstruktivistiske studier er enten meget makroorienterede eller uhyre mikroorienterede og undlader på den måde at analysere de politisk-organisatoriske vilkår for udøvelse af magt i og overfor forskningen, en kritik som også er fremført af den tyske organisationsforsker Renate Maynz⁴.

I samme afsnit finder vi også **Maja Horst's** bidrag, som direkte forholder sig til forskningens voksende sammenfletning med samfundet og giver os den første korte og klare gennemgang på dansk af tre forskellige arenaer eller modeller for forskningskommunikation og de problemer og interesser, der er forbundet med den forskningskommunikation, som i stigende grad kræves af forskerne.

Næste sektion finder vi et bidrag fra **Claus Emmeche**, der som den eneste i bogen åbner en diskussion af om der i

videnssamfundet er en modsætning mellem at være lønarbejder og forsker, og diskuterer nogle af de aktuelle problemer, der ligger gemt her, herunder konsekvenserne af en tiltagende kommerialisering af forskningen. Lønarbejderproblemstillingen på universiteterne som allerede blev præsenteret af Max Weber i den klassiske forelæsning fra 1917⁵ om videnskab som levevej eller lønarbejde, burde nok have haft en større plads i antologien, ikke mindst ved at sammenligne ansættelsesvilkår, ledelsesforhold og forskningsvilkår på universiteterne med vilkårene i de offentlige og private virksomheder, der ligesom universiteterne arbejder med udvikling af viden og forskning.

I **Heine Andersens** kapitel om samfundsvidenskaberne, som har fokus på om universiteterne – den samfundsvidenskabelige forskning udenfor, berøres næsten ikke – analyseres den kraftige vækst i samfundsvidenskaberne i efterkrigstiden. Denne vækst kobles til en diskussion af tiltagende intern og ekstern regulering af forskningsvilkårene og ansættelsesforholdene, som ses tydeliggjort i styrelsesloven fra 2003. Artiklen peger på en stigende erhvervs- og anvendelsesorientering i forskning og uddannelse, men tager desværre ikke tråden op fra Emmeche's bidrag om skismaet mellem at være lønarbejder og forsker.

Lige efter følger **Jørgen Grønnegårds** analyse af magt og management på universiteterne i rammerne af denne lov. Grønnegård analyserer på bedste politologisk vis skarpt udviklingen i de nye styringsmekanismer og administrative ressourcer på danske universiteter efter 2003 loven og påviser, hvorledes lovens enstrengede ledelsesmodel har ført til en kraftig vækst i bureaukratiet omkring den nye ledelsesmodel, en vækst der har trukket ressourcer væk fra universiteternes primære opgaver, undervisning og forskning. Og efter påvisningen af den overhåndsigtagende bureaukratisering sættes dette i perspektiv i forhold til den debat, der aktuelt kører i erhvervslivet om god selskabsledelse.

Bogens sidste del indledes med **Hanne Foss Hansens** analyse af i hvor høj grad udviklingen i den danske universitetssektor i præget af internationale forhold, ikke mindste aftaler i EU regi (Bologna, Lissabon), men også imitering af evaluerings- og akkrediteringstiltag samt indførelse af

resultatbaseret finansiering. Ved siden af disse mange politiske tiltag overfor universiteterne – og Danmark har været meget pligttopfyldende overfor implementering af internationale aftaler - kom så den enstrengede ledelsesmodel i 2003 med sine indbyggede svagheder, som Grønnegård så rammende har beskrevet.

I samme del skriver **Peter Dahler Larsen** om betydningen af bibliometriske indikatorer. Her får vi en grundig diskussion af problemer og konsekvenser af brug af bibliometriske indikatorer, men diskussionen er på et ret abstrakt niveau i forhold til den danske bibliometriske model, der lige nu er under evaluering. Her er der meget mere at hente i artiklen af Schneider og Aagaard i antologien Dansk forskningspolitik efter årtusindeskiftet⁶.

I det afsluttende kapitel tager **David Budtz** fat på en diskussion af betydningen af privatisering og kommerialisering af viden. Her introduceres nogle af de udfordringer, som økonomiske interesser i kontrol med viden støder på og hvorledes den politiske forståelse af viden er skredet i den offentlige videnspolitik.

Her kommer så endelig en kort diskussion af de ændringer af vidensproduktionen, som Mode 2 teorien (og andre) har fremlagt, og hvor universiteternes monopol på viden er under kraftig forandring og hvor vidensproduktionen i virksomheder, tænketanke, konsulenthuse og ikke mindst i de forskningsinstitutioner, der er udenfor universiteterne indgår.

Der er andre kapitler i denne bog end de her omtalte, men pladsen gør det ikke muligt at omtale alle.

Der er spændende og inspirerende bidrag i bogen, og hvad der især kan anbefales er de kapitler, der tager fat i analyser af konkrete forskningspolitiske reguleringstiltag overfor videnskab og universiteter det seneste årti. Og ikke mindst hvilke konsekvenser det har.

En del af de øvrige kapitler diskuterer forholdene for videnskab og universitet i den danske sammenhæng på et meget generelt niveau, og det betyder at kritikken i disse analyser ikke rigtig rammer de politiske og økonomiske vilkår i den konkrete danske situation. En af grundene er at disse kapitler

ironisk nok falder for den kritik, som Finn Collin så rammende retter mod videnskabsstudiernes analyser.

Bogen rummer nemlig en del ganske abstrakte og meget overordnede analyser af sammenhængen mellem videnskab og samfund og en række spændende mikro- eller case-analyser af konkrete styringstiltag – men mellemområdet, de politisk-organisatoriske forhold, der kobler tingene sammen, efterlades oftest urørt. Det betyder eksempelvis, at sammenhængen mellem nyliberale styringstiltag (som 2003/11 lovene) og ændrede vilkår for den videnskabelige produktion, som tematiseres af næsten alle artiklerne forbliver på det mere generelle plan. At de mange direkte og indirekte politiske indgreb, udviklingen af masseuniversitetet og den generelle samfundsøkonomiske udvikling påvirker forskningen, er vi ikke i tvivl om efter at have læst bogen. Men hvordan og i hvilken retning det går, om interne modsætninger i denne udvikling og muligheder for at gribe ind i processerne, er vi ikke blevet så meget klogere på.

Lektor Finn Hansson, CBS

(Endnotes)

¹ Der er ikke mangel på økonomiske analyser af videnssamfundet, men bidrag der også inddrager et kritisk perspektiv på viden, som bogen lægger op til findes bl.a. hos Nico Stehr, se eksempelvis hans *Knowledge and Economic Conduct. The social foundation of modern economy*. University of Toronto Press, 2002.

² Hessels, L. K. and H. van Lente (2008). "Re-thinking new knowledge production: A literature review and a research agenda." *Research Policy* 37(4): 740-760.

³ Et kvalificeret bud er Else Hansen, Masseuniversiteter på tegnebræddet? 1950ernes universitetsplanlægning i kommissioner og udvalg, i Else Hansen og Leon Jespersen (red.), *Samfundsplanlægning i 1950erne. Tradition eller tilløb?* Museum Tusulanums Forlag 2008.

⁴ Mayntz, R., & Schimank, U. (1998). *Linking Theory and Practice : Introduction*. *Research Policy*, 27, 747-755.

⁵ Weber, M. (1919). Videnskab som levevej. *Max Weber Udvalgte Tekster bind 1*. H. Andersen, H. H. Bruun and L. B. Kaspersen. Copenhagen, Hans Reitzels Forlag, 2003: 181-212.

⁶ Kaare Aagaard og Niels Mejlgaard, *Dansk forskningspolitik efter årtusindeskiftet*, Aarhus Universitetsforlag 2012 – anmeldt andet steds i dette nummer.

DM · Dansk Magisterforening

Professor Ning de Cornick-Smith
Prismodtager 2011
Humaniora og samfundsvidenskab

Professor Eske Willerslev
Prismodtager 2011
Natur og teknik

Den største anerkendelse, en forsker kan modtage, er kollegernes

Indstil din kollega til en af DM's to forskningspriser.
Frist for indsendelse er 2. oktober 2012.

Læs mere på www.dm.dk/forskningspriser

DM'S FORSKNINGSPRISER 2012
50.000 KRONER TIL HVER PRISMODTAGER

DM · Dansk Magisterforening

FORSKEREN SOM LEDER – LEDELSE AF FORSKERE

Femdages diplomfag om at lede forskere, der har et stort behov for autonomi. Du kvalificerer din ledelsesopgave i forskningsmiljøet og lærer blandt andet om dit personlige lederskab, organisation og ledelsesrum samt udviklingen i den offentlige styringstænkning.

Start 9. november 2012 i København

Pris (ikke momsbelagt) 15.600 kroner.

Faget udbydes i samarbejde med Center for Ledelse og Styring, Professionshøjskolen Metropol og giver 5 ECTS-point.

Læs mere på dmefteruddannelse.dk

Se www.forskerforum.dk

Fra anarki til elitær omvæltning

Grækenland: Krisemedicinen er lovforslag 4009. Med neoliberal tankegang betyder det afdemokratisering og stor magt til eksterne - a la Danmark, mener græsk uni-lærer

I den foregående sommer vedtog det græske parlament med stort flertal ny lovgivning, der fastlægger dagsordenen for en universitetsreform.

De, der var for loven, fremhævede det store antal universiteter i Grækenland og manglen på bevillinger, problemet med fraværende studerende, de hyppige protester, der ofte medfører skader på universiteternes ejendomme, samt de politiske ungdomsafdelingers – navnlig på den yderste venstrefløj – aktive deltagelse i akademisk splittelse. Sådanne grupper har fået skylden for anarkistiske tilstande på de græske universiteter – men denne kritik er unøjagtig og baserer sig på tilfældig misbrug af de gamle lovrammer snarere end på selve lovgivningen.

Universiteternes problemer i Grækenland skyldes i langt højere grad populistisk regeringspolitik, som ofte har tjent lokale økonomiske interesser og leflet for en offentlighed, der betragter en *universitetsuddannelse som et statussymbol*. Denne forståelse bærer skylden for, at fokus nu er flyttet væk fra en sammenhængende vision for uddannelse og forskning.

Ganske vist er det på høje tid med forandringer inden for den græske universitetsverden, men den nye lov, kendt som **Lov nr. 4009**, er ikke just, hvad vi har brug for. Indholdet går direkte imod de grundlæggende principper i *Magna Charta Universitatum*, som blev underskrevet af det europæiske rektorkollegium i Bologna i 1988. Ifølge dette dokument's første princip skal universitetet være "uafhængigt af al politisk autoritet og økonomisk magt". Den græske grundlov omfatter en lignende paragraf. Selv om akademisk uafhængighed sikres symbolsk i den nye græske lov, underkastes universiteterne samtidig markedskræfterne i kraft af lovens omdannelse af forskningens bevillingsorganer til private virksomheder.

Derudover udgør nedlæggelsen af "asylpolitikken", hvorved politiet har været forment adgang til universitetsområder undtagen i tilfælde af åbenlyst kriminel handling, et stort symbolsk slag mod princippet om akademisk immunitet over for statens indblanding.

Ifølge Magna Chartas andet princip er

undervisning og forskning uadskillelige størrelser, men den nye græske lov går i en helt anden retning, da institutter nedgraderes til at være leveringsinstanser for bacheloruddannelser, hvorimod forskningen begrænses til *postgraduate schools* og særlige *centres of excellence*.

Dertil risikerer lovens bland-selv tilgang til uddannelsernes sammensætning at forvandle dimittenderne fra højtuddannede, uafhængige akademikere til en faglært arbejdsstyrke med et snævert fokuseret færdighedsgrundlag.

Endelig risikerer vi med denne lov at øge uligheden mellem "rige" og "fattige" discipliner og dermed skabe yderligere splid mellem aktive forskere og de akademikere, der udelukkende er ansat til at undervise.

Når alt dette tages i betragtning, handler den nye græske lovgivning ikke så meget om at tage fat på praktiske problemer, men om en elitær omvæltning. Et symptom er omstruktureringen af universiteternes administration i retningen oppefra – her overtager en ny bestyrelse størsteparten af rektors ansvarsområde, ligesom den også skal ansætte dekanerne (som tidligere blev valgt). På lignende vis skal forskere og undervisere fremover avancere ved hjælp af bedømmelsesudvalg snarere end som hidtil ved indstilling fra institutterne. Loven minimerer helt hensigtsmæssigt de studerendes deltagelse i beslutningsprocesserne, men undlader samtidig at reetablere de for længst opløste

studererorganisationer. Dermed sørger loven for, at de studerende stort set fratages al repræsentation og følgelig gøres sårbare over for de politiske partiers ungdomsafdelinger, samtidig med at den ikke på nogen måde bidrager til at skabe fælles identitet.

Hvis disse karakteristika synes genkendelige, er det måske fordi de i det store og hele udgør en direkte og ukritisk transponering af angelsaksiske tilstande over i Grækenlands helt anderledes geopolitiske, socialhistoriske og akademiske sammenhæng.

I lyset af den store protestbølge i Grækenland bliver det afgørende spørgsmål følgende: Hvorfor skal Grækenland acceptere en fremmedartet, neoliberalistisk, markedsorienteret akademisk reformpakke, hvis tidevandet allerede er ved at vende? Således kan det ikke undre nogen, at både lærerne og de studerende ved Grækenlands universiteter har protesteret mod Lovforslag 4009 på det kraftigste. De venstreorienterede gruppers rolle – som stjæler billedet i offentligheden – er blot toppen af isbjerget, men betyder at protester fra akademikere ikke kommer frem, fx at akademikere har modvilje mod at lade sig hverve til de nye uni-bestyrelser.

Nok er der tilsyneladende et stort parlamentarisk flertal (87%) bag lovforslag 4009, men det giver et forvrænget billede af virkeligheden, al den stund den elendige deltagelse i de nationale valghandlinger for nylig viser, at de involverede politiske partier ikke længere kan siges at agere med befolkningens samtykke.

Lov nr. 4009 bliver muligvis implementeret, men det afgørende spørgsmål bliver, hvad det er for en slags fremtid, vi ønsker for universiteterne i Grækenland, i Europa, og i resten af verden. Den fremtid bør baseres på ægte tankefrihed, demokratisk ånd og etisk integritet. Disse værdier må ikke kompromiteres af en teknokratisk lovgivning.

Giorgos Vavouranakis underviser i arkæologi ved Athens Universitet.

Kilde: THES 14/07/2012 i Martin Aitkens oversættelse

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Vi lyver om vores arbejdstid

Forskere er ildsjæle, der yder en indsats langt ud over både løn og rimelighed. Det er gang på gang slået fast – senest i FORSKERundersøgelsen 2012, der dokumenterer en imponerende flid blandt universitetslærere. 46 timer om ugen for lektorer, 49 for professorer. Gennemsnitligt – nogle arbejder altså endnu mere, andre mindre.

Men er det bare løgn og illusion? Den ubehagelige tvivl er sået efter at **Rockwool Fondens Forskningsenhed** har fundet ud af, at folk overvurderer deres arbejdstid. Man ikke kan regne en bønne med de opstyltede arbejdstider, vi går og praler med over for hinanden.

Seniorforsker Jens Bonke står bag analysen. Han bad 7.000 mennesker over en periode nøjagtigt registrere, hvad de foretog sig i ti-minutters intervaller. Analysen kommer med den overraskende konklusion, at vi i gennemsnit arbejder vi i 33,2 timer pr. uge, mens vi selv tror, at vi arbejder i 39,3 timer.

Men det er ikke slut med det. Det er nemlig også sådan, at jo mere vi tror, vi arbejder, jo mere overvurderer vi vores indsats. Den travleste gruppe, som tror at de arbejder over 50 timer, overvurderer såmænd deres arbejdstid med hele 12½ time! Og det kunne faktisk være professorerne, som

i FORSKERundersøgelsen fortæller, at de arbejder 49 timer (gennemsnitligt).

Seniorforsker Bonke forklarer forskellen som et selvbedrag. Vi overser de tidslommer, hvor vi reelt ikke arbejder: ”Vi tror måske, at vi arbejder 40 timer om ugen, men glemmer at vi mandag havde barns sygedag, at vi tirsdag skulle til lægen, og at vi fredag holder en halv fridag. Vi arbejder ganske enkelt ikke det antal timer på arbejdsmarkedet, som vi tror”.

FORSKERforums loyale redaktion er dog skeptiske overfor den forklaring, for hvorfor skal man ikke tro på lektorens og professorens flid, selvindsigt og nøgternhed? Og professoren og lektoren har i øvrigt ikke små børn, er sjældent syge og holder ikke halv fridag om fredagen!

Forskeren: Svært at skelne fritid / arbejdstid

Som i al god research – som det hedder, når journalister skal finde ud af noget – spørges en ekspert. I dette tilfælde er det nærliggende at spørge **direktør Esther Nørgaard** fra Rådgivende Sociologer, som stod bag FORSKERundersøgelsen 2012.

Tror hun som sociolog på, at lektorer og professorer reelt arbejder 46-50 timer om ugen?

”Tidsangivelser er helt bestemt overvurderede. I spørgeskemaet angiver mange et timetal, der er usædvanlig højt. At arbejde 60 timer om ugen – det er nemt at sige, men det betyder altså at arbejde 8 til 20 på alle ugens hverdage ...” svarer hun.

Hvorfor lyver forskere om deres arbejdstid?

”Når arbejdstid og fritid flyder sammen, så tælles det hele med. Når vi tænker, at nu skal vi i gang, så føler vi, vi allerede er gået i gang, selvom vi faktisk lige drikker en kop kaffe eller læser avisen.”

Hvordan skal man så opgøre sin reelle arbejdstid?

”Det er svært for forskere at tælle præcist. Det kan måske godt være på spadsereturen i parken, man får en god ide. Man har hele tiden sit hoved med sig, i modsætning til håndværkeren, der ikke slæber rundt på sit værktøj. Men det er også svært at skelne arbejde og fritid. Hvis jeg skriver en bog, tager det ekstremt meget tid. Men det er også noget, jeg synes er sjovt og bruger min fritid på. Jeg vil hellere gøre det end løbe i skoven.”

lah

Kilde: 'Har vi tid til velfærd? – om danskernes brug af deres tid ude og hjemme' (Rockwool Fondens Forskningsenhed 2012).